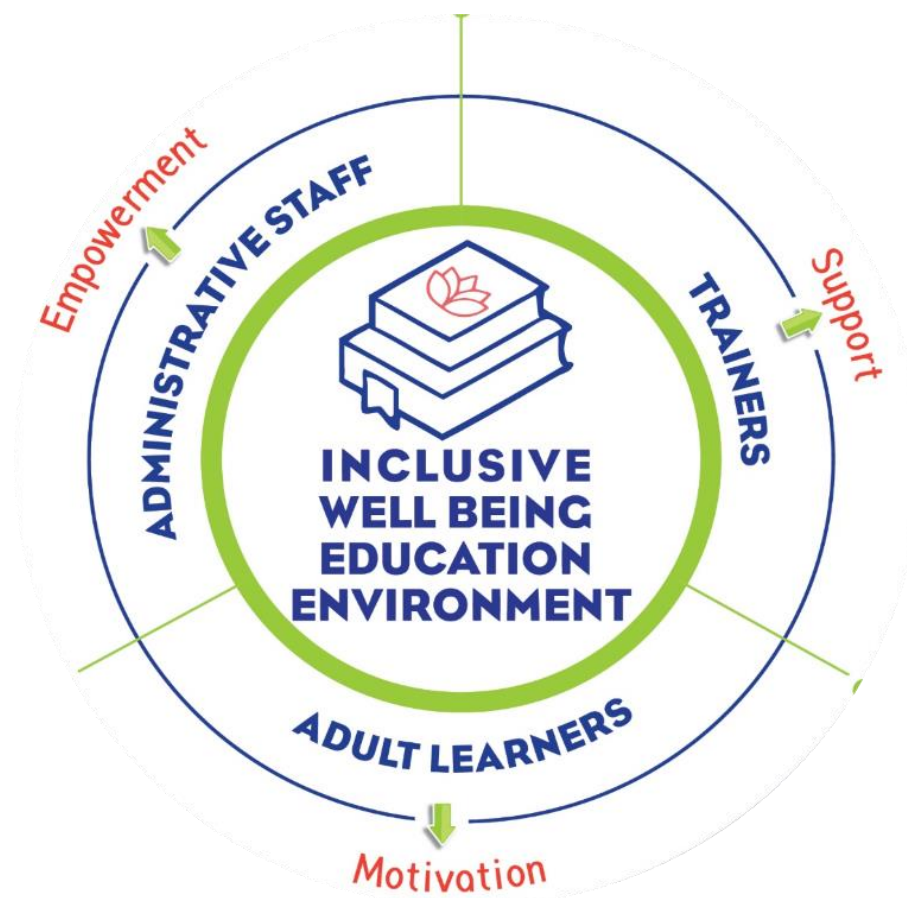

Wellness2: Стъпка напред в благосъстоянието в областта на образованието на възрастни

Карта на благосъстоянието в областта на образованието
за възрастни
2022

Този проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия. Настоящият документ отразява само вижданията на авторите и Комисията не носи отговорност за използването на съдържащата се в него информация.

Съдържание

Contents

Въведение	2
Консорциум Wellness 2.....	3
Резюме	5
Методология на изследването Резюме	6
Въведение	9
1 Доклад с констатации от предходния проект, Wellness 1	10
1.1 Цели на Wellness 2 и връзка с целите на Wellness 1	13
2 Национални системи за образование на възрастните в държавите партньори	17
3 Добри практики в партньорските държави.....	19
3.1 Добри практики в Кипър.....	20
3.2 Добри практики в България.....	22
3.3 Добри практики в Естония	27
3.4 Добри практики в Полша	32
3.5 Добри практики в Италия	36
4 Карта на добри практики.....	44
5 Законодателство относно благосъстоянието в страните партньори.....	46
6 Карта на фокус групи	57
7 Резултати от фокус групите по избрана категория	58
8 Основни елементи на Картата на благосъстоянието	70
9 Заключителни бележки	76
Приложение I – Библиография	81
Приложение II Компилиран доклад с констатации от фокус групите.....	84
Приложение III Въпросници за целевите групи	21

Въведение

Wellness 2 е двугодишен проект, който се базира на възприятието (придобито в резултат на преки наблюдения и оценка на влиянието на обучителните курсове), че мотивацията на възрастните обучаеми в сферата на образованието за възрастни, поради особеностите на целевата група, е един от ключовите аспекти за успеха на този конкретен образователен сектор.

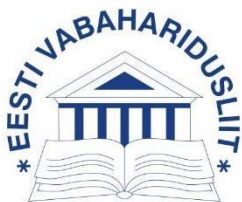
На базата на проведения анализ е разработена „карта“ на всички ключови елементи, необходими за дефиниране на обучителната среда за възрастни като „благоприятна обучителна среда“ (по отношение на методи и подходи на преподаване, физическа среда, организация на курсовете и др.). Тази карта обобщава настоящото състояние по отношение на благосъстоянието в образованието за възрастни, като обхваща редица методи, комбиниращи елементи от национални добри практики във включените държави, най-честите нужди на обучаемите, учителите и административния персонал, най-често срещаните бариери, навици и поведения на тези целеви групи. Картата съдържа и схема, която изброява ключовите характеристики за дефиниране на благоприятна обучителна среда.

Първият раздел от картата съдържа резултатите от проекта „Wellness 1“. Този раздел включва анализ на резултатите и продуктите от предходния проект „Wellness“, с оглед на използването им за целите на настоящия проект.

Вторият раздел от картата представя и анализира националните добри практики в резултат на проучване на литературата и методите в държавите партньори. Събраната от всички партньори информация показва, че са налице много различни практики, които повишават благосъстоянието в държавите партньори, което прави сравнението още по-интересно.

Третият раздел е базиран на данни от фокус групите, проведени на първия етап на проекта с три различни целеви групи. Изготвеният Доклад с добри практики дава полезна информация относно практики, използвани в петте държави като начин за повишаване благосъстоянието в обучението за възрастни.

Консорциум Wellness 2

Естонска асоциация за неформално образование за възрастни (ENAEA) е организация за доставчици на неформално образование за възрастни в Естония с 60 члена (НПО). ENAEA е член на Европейската асоциация за образование на възрастни и Европейската мрежа за основни умения, и участва в национални и международни проекти. Мисията на ENAEA е да повиши информираността относно неформалното образование и ученето през целия живот в обществото и да подкрепя своите членове в

създаването на обучителна среда, необходима за развитието на гражданско общество.

Европейски център за качество ООД (ЕЦК) е модерна консултантска компания, основана през 2001 г. в България. ЕЦК специализира в две области, разработване и управление на проекти и разработване и внедряване на международни стандарти за управление на качеството.

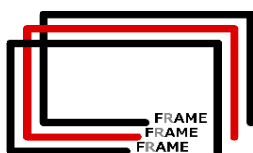
ЕЦК е член на няколко мрежи и работи в тясно сътрудничество с редица чуждестранни партньори, сред които образователни институции и университети, центрове за квалификация и др.

ENOROS Consulting Ltd. е основана през 2006 г. в

Кипър и оттогава работи активно в областта на управлението на проекти в Кипър и Европа, като

предоставя широк набор от консултантски услуги за публичния и частния сектор. Компанията също така си сътрудничи с външни експерти в различни тематични области и има широка мрежа от местни партньори в областта на образованието и културата, младежта и заетостта, правосъдие и обществен ред, развитие на човешки ресурси, гражданска защита, социални иновации и предприемачество и др.

Фондация за развитие на международна и образователна дейност (FRAME) е млада фондация, основана в отговор на наблюдаваните промени в социално-икономическата среда в Полша и Европа. FRAME създава нова качествена и основана на съвместни действия стойност от прилагането на нови решения на наблюдаваните предизвикателства.

Целта ѝ е да развива и насърчава международно сътрудничество на местни общности в подкрепа на образованието, професионалната активност и благосъстоянието на гражданите.

Promozione Internazionale Sicilia Mondo (PRISM) е асоциация с нестопанска цел, която работи за социална, културна и икономическа промяна в самите хора. PRISM подкрепя социалното, културно и икономическо развитие на територията, в която оперира. Тя функционира като квалифициран агент по развитие, който може да следи и стимулира политики за развитие, насърчавани от местни и международни органи, особено от ЕС чрез структурни фондове и програми за пряко финансиране, управлявани от Европейската комисия и нейните изпълнителни агенции.

Promimpresa SRL е частна компания, която предоставя и популяризира услуги за предприятия. Promimpresa предлага обучение за служители в частни компании или в местната власт. Обученията ѝ са насочени към постигане на цели и професионализация на умения чрез специален обучителен метод. Мисията на компанията е да подкрепя своите клиенти по пътя на тяхното развитие, като осигурява квалифицирана подкрепа и мониторинг на всички дейности. Promimpresa предоставя своите услуги на МСП, публични органи, производствени и обслужващи компании в различни сфери.

Резюме

Образованието за възрастни допринася за развитието на умения, от които гражданите се нуждаят през целия си живот. То също така играе важна роля в развитието на гражданство и компетенции. В допълнение, то спомага в борбата с проблеми, пред които са изправени „специфични“ категории от населението, като рано напусналите училище, хора с ниска грамотност по отношение на четене, писане, математика и нови технологии, възрастни лица, лица с увреждания, изложени на риск от социална изолация поради неучастието си в образованието. Образованието за възрастни също така е важна част от политиката на Европейската комисия за учене през целия живот, която автоматично създава необходимост правителствата на участващите държави да спазват и прилагат този приоритет. Трябва да се отбележи, че в представените и обяснени по-долу примери благосъстоянието на възрастните в образованието е разгледано от практическа гледна точка; описани са потенциални примери за продуктивно повишаване на интереса, ангажиране на вниманието и убеждаване за участието на повече възрастни.

***“ОБРАЗОВАНИЕТО Е ПАСПОРТ ЗА БЪДЕЩЕТО, ЗАЩОТО УТРЕШНИЯ ДЕН
ПРИНАДЛЕЖИ НА ТЕЗИ, КОИТО СЕ ПОДГОТВЯТ ЗА НЕГО ДНЕС.”***

MALCOLM X

Методология на изследването Резюме

ФАЗА НА ДОКУМЕНТАЛНО ПРОУЧВАНЕ

Стъпка напред в благосъстоянието в областта на образованието за възрастни.
Wellness 2 (интелектуален продукт 1)

Разработване на методология
Идентифициране и отчитане
на добри практики

ДОКУМЕНТАЛНО ПРОУЧВАНЕ - ДОБРИ ПРАКТИКИ

Национални доклади с добри
практики и подбор на данни:

3 практики от Полша
3 практики от Естония
6 практики от Италия
3 практики от България
3 практики от Кипър

18 ДОБРИ ПРАКТИКИ В ЕВРОПА

ФАЗА НА ПРОУЧВАНЕ

Качествени изследвания
Сценарий за изпълнение на фокус групи (ФГ)
Сесии на фокус групите

ФГ в Полша:
ФГ с
обучители
(n=6)
ФГ с
възрастни
обучаеми
(n=7)
ФГ с
ръководен/
административен
персонал

ФГ в Италия:
ФГ с
обучители
(n=13)
ФГ с
възрастни
обучаеми
(n=15)
ФГ с
ръководен/
административен
персонал

ФГ в Естония:
ФГ с
обучители
(n=7)
ФГ с
възрастни
обучаеми
(n=5)
ФГ с
ръководен/
административен
персонал

ФГ в България:
ФГ с
обучители
(n=4)
ФГ с възрастни
обучаеми
(n=5)
ФГ с
ръководен/
административен
персонал
(n=5)

ФГ в Кипър:
ФГ с обучители
(n=6)
ФГ с възрастни
обучаеми
(n=5)
ФГ с
ръководен/
административен
персонал
(n=5)

Национални доклади от сесиите на фокус групите

доклад от Полша
доклад от Естония
доклад от Италия
доклад от България
доклад от Кипър

Необходимо е да се използва цялостен подход при оценяването на материала; **трудно е просто да се преведат резултатите от** проучването с фокус групите например в инфографиката на Wellness2. Колелото на Wellness2 е определящо за сферите и насоките за всички участници в процеса, но **самият процес не претърпява такива дихотомични разделения, каквито** може да се очакват от колелото. Показаните там сфери се преплитат една с друга, те не могат да бъдат разграничени толкова лесно, тъй като колелото не показва пряко (защото и това не е било негово предположение) зависимостите. То показва само определени посоки на решения в определени области. То има характер на обща насока, символизираща проблемите. Не бива да се забравя, също така, че проучването с фокус групите е само част от изследването, направено за разработване на методологията, както и на инструментите в проекта. Ето защо, когато се търсят препратки към проучванията с фокус групите, може да се направи препратка преди всичко към инструментите и към курса, разработени в проекта. Особено той е този, който често отговаря на изискванията и предложенията, показани във фокус групите. Освен това, резултатите от проучванията с фокус групите не винаги попадат в съответните сфери, т.е. например проучванията сред учителите показват решения, които трябва да се приложат сред административния персонал. Ето защо, **простите паралели между резултатите от проучванията и самия цикъл на Wellness2 не изглеждат легитимни**. И да се очаква това представлява погрешен начин на разсъждение.

Освен това, някои от резултатите не могат да бъдат постигнати чрез създаване на методики за обучение, тъй като все още никой не е измислил семинар, който да направи курсовете и обучението "по-достъпни от финансова гледна точка".

Като се има предвид иновативността на проекта, заслужава да се отбележи неговата **всеобхватност**, т.е. инструментите може да изглеждат схематични, но те **са резултат именно от цялостен подход към изследването на потребностите**: от решенията, предложени в литературата, през добрите практики до проучванията с фокус групите. Това не е просто сбор от инструменти, които сами по себе си може да не са иновативни в условията на постоянно развиващата се област на изследвания и решения за благосъстоянието в образованието. Но проектът не е и не е имал за цел да изобрети нови инструменти, а иновативното тук е именно цялостният подход, който взема предвид всички участници в образователния процес; той не предлага отделни упражнения за всяка група, а съчетава нуждите на всяко лице, участващо в образователния процес. Именно резултатите от проекта показват, че **е невъзможно да се създаде благосъстояние само за една група**, например обучаемите, без да се вземе предвид благосъстоянието на учителя или ръководството. Невъзможно е също така да се създаде психологическо благосъстояние, без да се вземат предвид физическите условия (очевидните), но и системните условия. Учителят може много да се старее да създаде приятелска атмосфера, но самият факт, че системата предвижда изпит пред комисия, ефективно ще наруши благосъстоянието.

Трябва да се подчертае, че проектът обхваща всички тези области и сфери и показва как да ги обединим в едно цяло. Поради това той трябва да се разглежда цялостно, а не на части. Разбира се, инструментите могат да бъдат прилагани фрагментарно или избирателно, но тогава самият проект не гарантира успех при прилагането им. Ето защо, те са част от цялостния курс, а не просто набор от инструменти.

Тук ключови са **всеобхватността и синергичният дизайн**.

Въведение

Картата на благосъстоянието в областта на образованието за възрастни е солидно документално проучване, което има за цел да илюстрира новаторска стратегия, базирана на сравнителни данни от екипа, работещ по проекта във всяка от партньорските организации. Всеки партньор е събрал съответната информация чрез преглед на литература, фокус групи и проверка на редица източници, свързани с благосъстоянието в образованието. Целта на тази стратегия е да се запознаят партньорите с настоящата ситуация, като се опишат факти, подходи и методи, които представят благосъстоянието в тяхната държава по отношение на образованието за възрастни. Терминът благосъстояние е социална конструкция. Той обединява икономически, социални, екологични, демографски и лични резултати. Следователно, значението на благосъстоянието не е фиксирано, а е основно културна преценка, което дава начин за разбиране какво е необходимо и как бихме могли най-добре да работим заедно за подобряване на живота си в един комплексен свят. Може, също така, да включва други неща, като удовлетвореност на хората от живота им като цяло, чувство за цел и доколко усещат, че контролират нещата. Това сравнително проучване има за цел да разгледа концепцията на благосъстоянието, особено в образованието за възрастни. Благосъстоянието като цяло се свързва с удовлетвореността от работата и ученето по различни начини. Основният източник на информация са онлайн материали, събрани от академични източници и образователни статии. Идентифицирани са различни казуси, които са сравнени за различните държави, за да се разгледат методите на създаване на благосъстояние в образованието.

1 Доклад с констатации от предходния проект, Wellness 1

Проектът Wellness 1, съкратено от „Умения за истинско благосъстояние“ (**Skills for True Wellbeing**) (акроним WELLNESS), се изпълни за период от 24 месеца между 01/10/2012 и 01/10/2014 по програма Grundtvig LLP 2007-2013 с участието на 7 партньора:

- Западен университет на Тимишуара (Румъния)
- Akademia humanistyczno-ekonomiczna w Łodzi (Полша)
- Health Psychology Management Organisation Services (UK)
- Razvojno izobraževalni center Novo mesto (Словения)
- Promimpresa srl (Италия)
- ShipCon Limassol Ltd. (Кипър)
- FormAzione Co&So Network (Италия)

Изображение 1: Лого на проект Wellness 1

В проекта **Wellness 1** партньорството се фокусира върху субективното благосъстояние, което включва три основни компонента, тясно свързани помежду си:

1. Положителна емоция
2. Липса на отрицателна емоция
3. Общо чувство на удовлетворение в живота

В наръчника по проект Wellness1 са посочени сфери на благосъстояние, описани като: „Поддържането и насърчаването на здравето се постигат чрез различни комбинации от физическо, умствено и социално благосъстояние, които взети заедно понякога биват наричани триъгълника на здравето. Четвъртата част е духовният фактор“.

Изображение 2: Области на благосъстоянието според проекта Wellness 1

Вниманието на проекта Wellness 1 е фокусирано върху благосъстоянието на възрастни обучаеми и обучители на възрастни. Може да се каже, че целите на проекта Wellness 1 са успешно постигнати. Повечето цели, като повишаване на осведомеността относно благосъстоянието, овластяване на персонала и обучаемите, осигуряване на инструменти, повишаване на удовлетвореността от работата, ангажираността, превенция на синдрома на прегаряне и подобряване на способностите за преподаване и научаване от страна на целевите групи, до голяма степен са постигнати чрез въпросници за проучване, семинари за професионалисти в областта на образованието за възрастни и обучаеми и Наръчника.

Всъщност проектът Wellness 1 успя да реализира следните цели: проучване на нуждите на професионалисти в областта на образованието за възрастни чрез организиране на местни фокус групи и събиране на данни, проучване на нуждите на възрастни обучаеми чрез разработване и споделяне на въпросници, местни фокус групи и събиране на данни. И не на последно място, разработване на наръчник с упражнения за борба със стреса и правилна комуникация, постигане на самочувствие и ефективно преподаване, както и разработване на измерими показатели за благосъстояние чрез ефективни методи на преподаване (преподаватели) и самопредставяне (обучаеми).

Интересно е да се видят бариерите на обучаемите според проекта Wellness 1 и да се

сравнят с проучването, извършено за проекта Wellness 2. Най-важните бариери са: високо ниво на стрес, ниско самочувствие, проблеми с мотивацията и невъзможност за ефективно организиране на учебния процес. От друга страна, най-силните умения включват: ефективно справяне със стреса, мотивация, способност за справяне с негативните емоции и социално-психологични умения като комуникация и самочувствие. По отношение на обучителите, те са изправени пред високо ниво на стрес, организация на работата и негативни емоции. В противовес, други посочват, че могат ефективно да се справят със стреса, имат висок професионализъм, могат да се справят с негативните емоции и имат високо самочувствие и добри комуникационни умения.

По-долу са изброени някои методи и техники, предложени като начин за подобряване на благосъстоянието на обучаемите и обучителите в проекта:

Как ефективно да се борим със стреса:

- Техники за дишане
- Техники за запазване на присъствие в настоящия момент и изграждане на информираност
- Разчупване на леда в различни ситуации
- Техники за визуализация (напр. „градината на живота“) Как да комуникираме правилно:
- Невербални упражнения
- Техники за активно слушане
- Асертивност

Как да постигнем по-високо самочувствие:

- Упражнения за откриване на себе си
- Техники за създаване на увереност

Как да преподаваме ефективно:

- Методи за повишаване на креативността (напр. мисловна карта, мозъчна атака, методи за активно учене и др.)

Следващите таблици представят основните заключения от проекта Wellness 1 по отношение на бариери и съответстващи умения за двете категории целеви групи.

LEARNERS

OBSTACLES	SKILLS
High level of stress	Effective coping with stress
Low self - esteem	Self-motivating
Problems with motivating	Ability to deal with negative emotions
Inability to organize learning effectively	Socio-psychological skills (Communication; self-esteem)

EDUCATORS

OBSTACLES	SKILLS
High level of stress	Effective coping with stress
Factors related to organisation of work	Professional skills (motivation; teaching techniques)
Disturbing emotions	Ability to deal with negative emotions
	Socio-psychological skills (Communication; self-esteem)

1.1 Цели на Wellness 2 и връзка с целите на Wellness 1

Обучителните инструменти, създадени в рамките на проекта Wellness, ще бъдат отправна точка за всички „пилотни“ проектни дейности в Wellness2.

Обучителните инструменти, които вече са тествани по време на предходния проект, ще бъдат анализирани и подобрени, като по-специално фокусът на анализа ще бъде тяхната роля за подобряване на обучителната среда по отношение на качество и влияние на обучителните курсове. За да сме по-точни, този проект добавя към резултатите от Wellness, като иновативни елементи, проучване и идентифициране на ключовите аспекти (не само свързани с обучителни подходи), които гарантират качеството на една обучителна среда по отношение на благосъстоянието на

всички участници (преди всичко, обучители и обучаеми) и сертифицирането и валидирането на посочените по-горе аспекти (чрез ЕКР).

Проектът Wellness 2 има конкретни цели, за да продължи дейностите по подобряване на благосъстоянието на възрастните обучаеми, обучители и административен персонал, като:

- Осигуряване и подкрепа на обучители/административен персонал с меки умения и житейски компетенции и нови инструменти;
- Тестване на иновативни учебни методи. Основната цел на това пилотно обучение е да помогне на обучителите/доставчиците на обучение да подобрят своите умения и представянето си като обучители, както и да повишат капацитета си за ангажиране и включване на възрастни обучаеми в учебни дейности с цел стимулиране подобряването на техните умения и намиране на работа;
- Използване на методологии, които подобряват благосъстоянието на учебната общност (обучаеми, обучители и персонал на доставчика на обучение) с цел повишаване на способността им за решаване на проблеми, подобряване на представянето при работа и най-вече увеличаване на удовлетвореността от работата;
- Развитие и валидиране на „благоприятна учебна среда“ сред персонала и обучаемите с цел гарантиране на ефективна среда за преподаване и учене;
- Създаване на протокол, съдържащ процедури за сертифициране на компетенциите (в рамките на ЕКР) на обучители във връзка със създаването на благоприятна учебна среда за възрастни обучаеми.

Като начало, разработването на нови инструменти и методологии е процес, който е започнал в Wellness 1, но трябва да продължи в Wellness 2. Причината за това е, че инструментите и методологиите са разработени преди шест години и от партньори в различни части на Европа. Има възможност обогатяването на знанията в областта да спомогне за добавяне на нови гледни точки и различни стратегии. **Втората** цел на проекта в създаване на благоприятна учебна среда за всички. В Wellness 1 техниките са насочени към подобряване „на себе си“, което означава, че са представени различни начини, по които човек да се чувства по-добре, например как да използва техника за намаляване на стрес или

безпокойство. В този проект има промяна в акцента, тъй като се обръща внимание на това как можем да подобрим не само личното си благосъстояние, но и това на околните, независимо дали става дума за човек от екипа или съученици, или пък обучаеми, ако говорим за учителя. Това е процес, стартирал в рамките на Wellness 1, който се очаква да продължи в Wellness 2.

По отношение на включването на учебна институция за подобряване благосъстоянието на средата, това е изцяло нова цел, която не е била разглеждана в предходния случай (например, отговорността за осигуряване на подходящи организационни аспекти, като физически структури, материали, организация и др.).

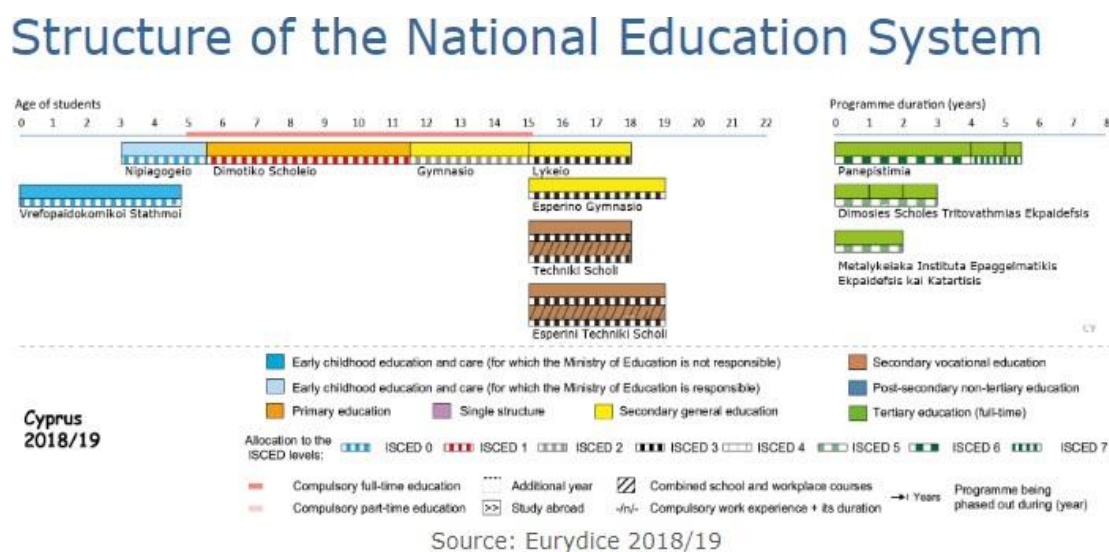
В допълнение, **Wellness 2** има за цел да тества „идеалната“ учебна среда в нормални условия и в реална среда, нещо, което на практика не е било направено в рамките на предходния проект и е изцяло нова цел. Не на последно място, крайната цел на Wellness 2 е създаване на протокол с процедури за сертифициране на уменията (в рамките на ЕКР) на учителите за създаване и поддържане на благоприятна учебна среда, което отново е напълно нова цел и процес, който е относително нов за партньорството. **Wellness 2**, също така, обръща внимание на трета целева група – административния персонал. Ангажирането на административния персонал в обучението на възрастни добавя стойност към този проект като начин за създаване на благосъстояние и предимства. Проектът **Wellness 2** включва като допълнителен елемент благосъстоянието на организаторите.

WELLNESS 1	WELLNESS 2
Фокусира се конкретно върху обучаеми и учители	Фокус върху обучаеми, учители и административен персонал
Необходимост от инструменти за самоуправление/лично благосъстояние	Необходимост от инструменти за взаимно благосъстояние
Фокус върху субективно благосъстояние, т.е. идентифициране и развитие в целевите групи на практически умения, които спомагат за поддържане и повишаване на личното	Фокус върху обективно благосъстояние, т.е. идентифициране и развитие в целевите групи на практически умения, които гарантират среда на благосъстояние благодарение на

благосъстояние	външна схема за валидиране на обективна среда на благосъстояние
Съпоставка на данни от 6 различни държави	Съпоставка на данни от 4 различни държави (2 допълнителни държави спрямо Wellness 1: България и Естония)
Методологии и инструменти, разработени през 2012 г.	Методологии и инструменти, разработени след 2019 г. (времеви фактор)
Подпомага възрастните в текущото им личностно развитие чрез осигуряване на умения за благосъстояние и стимулиране на техния оптимизъм, удовлетвореност от живота, уверености чувство за постигнати цели през целия им живот	Подпомага възрастните в текущото им личностно развитие чрез осигуряване на умения за благосъстояние стимулиране на техния оптимизъм, удовлетвореност от живота, увереност и чувство за постигнати цели през целия им живот с нови и допълнителни инструменти
Благосъстоянието се анализира и обосновава от физическа, психологическа, социална и духовна гледна точка (изображение: благосъстояние според проект Wellness 1)	Терминът „благосъстояние“ е развит и задълбочен през годините и в wellness 2 се разглеждат измерения, които не са били анализирани в предходния проект

2 Национални системи за образование на възрастните в държавите партньори

В този раздел от картата резюмето на националните образователни системи в държавите на партньорите в проекта има за цел да предостави информация, която да допринесе за разбиране на организационната структура. Образованието за възрастни е структурирано по различен начин във всяка държава. Използвани са следните изображение от сайта Eurydice.¹ Като начало, образованието за възрастни в **Кипър** е отговорност както на Министерството на образованието и културата, така и на Министерството на труда, социалната политика и социалното осигуряване. Предлага се под формата на формално образование, неформално образование и професионално обучение, в публични институции или в полу-правителствени или частни организации. Образованието за възрастни, предлагано от частни институции, е до голяма степен безплатно. Голям брой обучителни курсове обаче, основно предлагани от частни или полу-правителствени организации, се заплащат.²

Изображение 3: Структура на националната образователна система (Кипър)

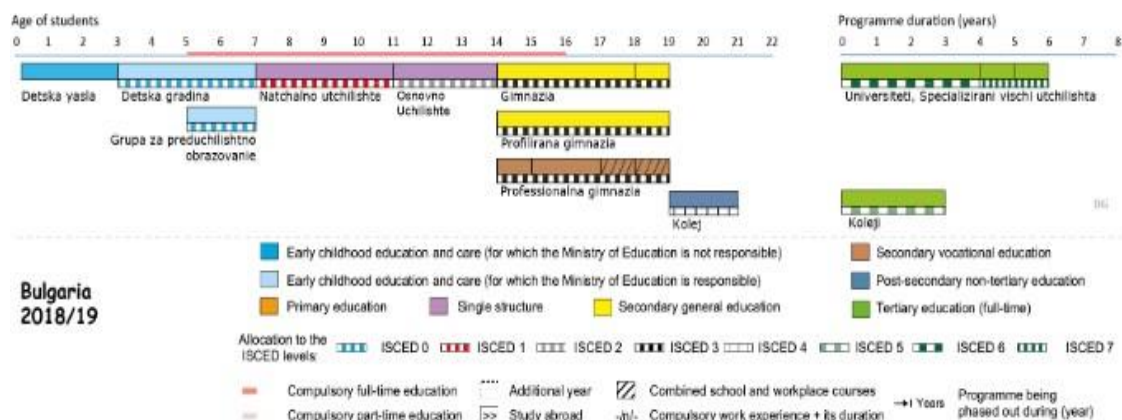
В **България** образованието за възрастни е приоритет и има множество форми, от формално присъствено обучение до самостоятелно и електронно обучение. Местните власти са отговорни за формиране на политиките за образование на възрастни за съответните региони. Образованието за

¹ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/national-description_en

² https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/cyprus_en

възрастни често се извършва от лицензирани центрове за професионално обучение, както и профсъюзи.³

Structure of the National Education System

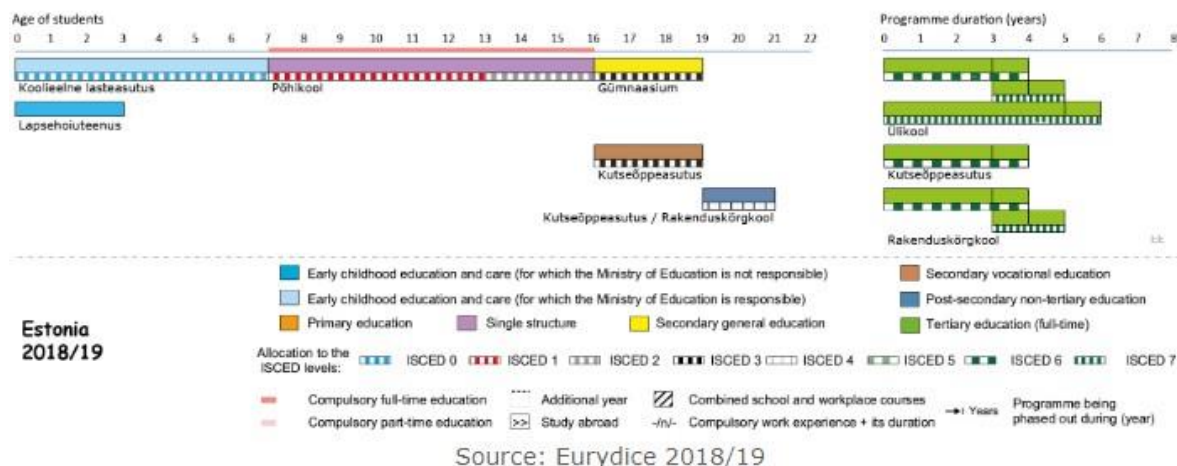

Source: Eurydice 2018/19

В **Естония** образованието за възрастни е разделено на формално образование и продължаващо образование. Формалното образование в системата за образование на възрастни позволява на възрастните да получават основно и средно образование в училища. При необходимост се прилагат индивидуални учебни програми. В допълнение към формалното образование, институциите за ПОО и висше образование осигуряват продължаващо обучение и курсове за преквалификация.⁴

³ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/bulgaria_en

Structure of the National Education System

Изображение 5: Структура на националната образователна система (Естония)

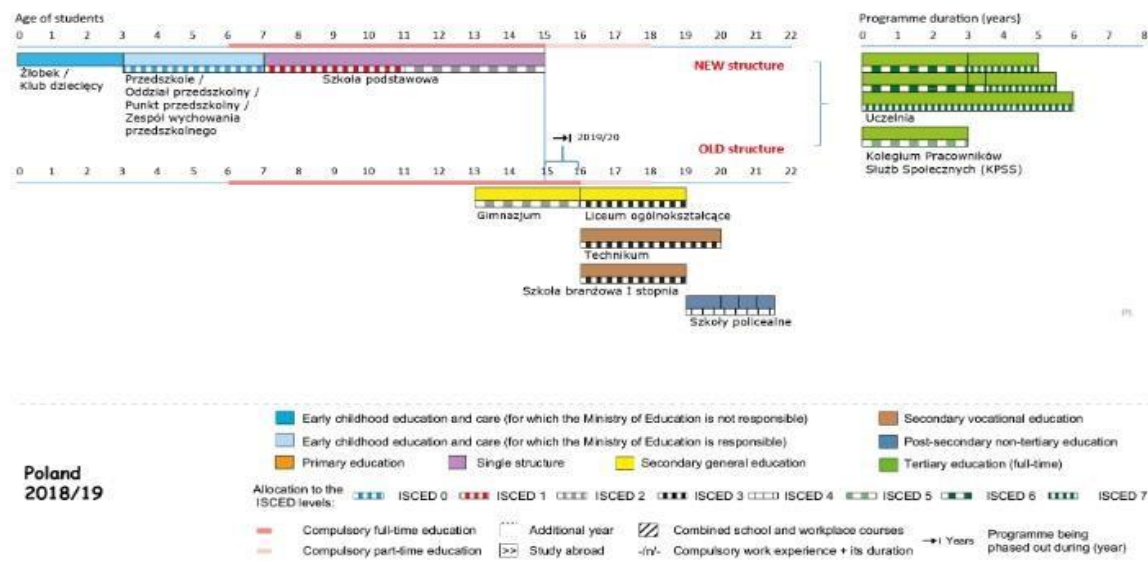
По отношение на системата за образование на възрастни в **Полша**, тя е отворена за лица, които искат да завършат училищното си образование в начално или средно ниво или да придобият нови професионални квалификации и умения поради професионални или лични причини.

Организирана е в училищна и неучилищна среда, както следва:

- 🌈 Институции за продължаващо образование
- 🌈 Институции за практическо обучение
- 🌈 Практически учебни центрове
- 🌈 Институции за висше образование като следдипломни програми без образователна степен

⁴ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/estonia_en

Structure of the National Education System

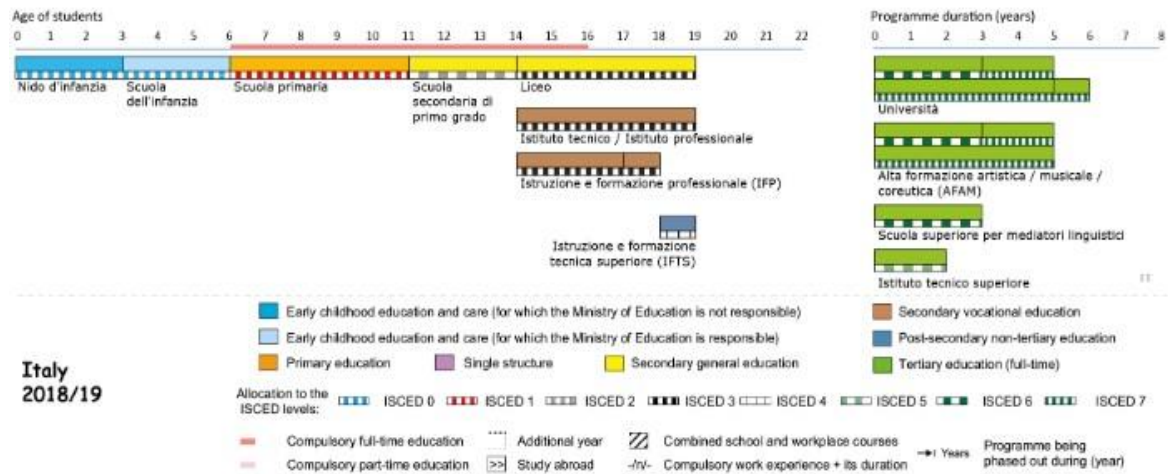
Source: Eurvdice 2018/19

Изображение 6: Структура на националната образователна система (Полша)

В **Италия** обаче, образованието за възрастни включва всички дейности, насочени към културно обогатяване, преквалификация и професионална мобилност на възрастни. В рамките на по-широкия термин „образование за възрастни“, „училищно образование за възрастни“ (*istruzione degli adulti*) се отнася само до образователни дейности, насочени към придобиване на квалификация, както и на грамотност и езикови курсове по италиански език. Образованието за възрастни се предоставя от центрове за училищно образование за възрастни (*Centri provinciali per l'istruzione degli adulti - CPIA*) и от средни училища.

⁵ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/poland_en

Structure of the national education system

Source: Eurydice 2018/19

Изображение 7: Структура на националната образователна система (Италия)

3 Добри практики в партньорските държави

Консорциумът Wellness е изготвил Доклад за национални добри практики, в който се анализират по три добри практики от организация партньор, за да се научи повече относно политиките и практиките в образованието за възрастни. Въз основа на наличните данни, всяка държава е идентифицирала различни категории, които попадат в контекста на образование за възрастни и благосъстояние. Има различни подходи към благосъстоянието в образованието за възрастни в петте държави, но не са налице определени целеви регулации в тази насока. На базата на съпоставката се вижда, че законовите системи са „ограничени“ до формални средства за преподаване и учене. Необходимостта от установяване на благосъстояние в образователната среда за възрастни обаче се увеличава. Подкрепата на правителствата в рамките на национални и европейски проекти е важна за насърчаване на учене през целия живот и участие в образованието за възрастни.

Процесът на събиране на данни от всички партньори се провежда по стандартизиран начин. Партньорите са проучили основно наличните материали относно образование за възрастни и са събрали данните. Събрани и филтрирани са всички необходими данни, за да се достигне до възможно най-точни резултати, които биха помогнали за създаването на картата. Този академичен труд е основно базиран на научни статии. За да съберат добри практики, партньорите са проучвали информация и използват данни от наскоро публикувани изследвания и проучвания. На базата на използваната от партньорите библиография, проучването включва научни издания и архиви, национални стратегии, планове за действие, дисертации, изследователски публикации, фотографски материали, научни дисциплини. По време на този процес партньорите са използвали официална статистика (публична информация, генерирана в полза на обществото и финансирана от държавния бюджет съгласно официална или европейска статистическа програма). Националните доклади, също така, са базирани на анализ на информация, събрана чрез документално проучване на различни източници, включително: Министерства на образованието, Национални агенции за професионално образование и обучение, Министерства на труда, Агенции по заетостта, както и други европейски и национални проекти. Интересно е, че по време на този процес не са възникнали конкретни проблеми.

Официалните статистически данни се придържат към международните класификации и методологии и спазват принципите на безпристрастност, надеждност, адекватност, ценова ефективност, поверителност и яснота. Също така, като допълнителен елемент за проучването

относно образованието на възрастни в Европа, сме използвали платформи и материали, предоставени от ЕС. Постоянно развиващата се глобална мрежа е правилният инструмент за намиране на ресурси, които да помогнат на партньорите в тяхната работа. Едновременно са проучени голям брой документи на базата на обща методология. Тези проучвания спомагат за откриване на общи тенденции и развитие в живота на хората и определяне на специфики в европейските държави, съпоставка и класиране на държавите.

3.1 Добри практики в Кипър

На базата на проучване, проведено в Кипър, Enoros Consulting Ltd събира три добри практики, използвани в образованието за възрастни. Правителството е изградило Национални обучителни центрове за възрастни и е създадо основни бизнес планове чрез Отдел по човешки ресурси за възрастни обучаеми. Също така, си струва да се отбележи приемането на договор, който гарантира поддържането на благоприятна обучителна среда чрез следване на общоприети правила сред обучителите и персонала в образованието за възрастни. По този начин може да се гарантира постигане на равенство, социален консенсус и активно гражданство.

А. Договор като образователен технически подход за образование за възрастни

Кипърското Министерство на образованието и културата е открило техники за стимулиране на интерес и ангажиране на възрастните обучаеми, в които ключът към успеха в тази област се крие в активиране на когнитивните възможности на обучаемите, което на практика означава събуждане на механизмите на човека чрез собствения му стремеж към учене.

Основни констатации

Акцент се поставя основно върху личните виждания на възрастния обучаем. Обучаемият трябва да вярва, че е на място, където е уважаван както от преподавателя, така и от целия екип. Също така, друг важен съвет е обучаемият да се почувства сякаш е активен член на екипа, чийто успех е базиран на собствения му принос. Начин за фокусиране върху ученето и ангажиране с него е създаването на „договор“, който се уговаря съвместно между всички членове на екипа. Този договор трябва да се приеме, за да получи изискваното уважение, като може да включва:

- Внимателно изслушване на гледната точка на другите;
- Поддържане поверителността по отношение на личната информация, споделена от хората в групата;
- Избягване на генерализации относно определени групи от хора;

 Споделяне на времето за говорене с други хора;

 Фокус върху собственото учене;

 Информирание на екипа в случай на отсъствие.

Обобщение

Този пример за добра практика в Кипър може лесно да се адаптира и потенциално да допълни резултатите от проекта Wellness 2. Създаването на нещо подобно или „договор“, обединяващ компоненти за обучаеми, преподаватели и персонал, може да бъде добавена стойност за проекта.

В. Национални обучителни центрове за възрастни

Обучителните центрове в Кипър започват работа през 1960 г. Те предлагат възможности за хиляди хора над 15-годишна възраст. Те предлагат около 70 различни курса всяка година и се славят като ценна програма за образование за възрастни, като всяка година над 20 000 души се записват за обучение.

Основни констатации

Същевременно, обучителните центрове организират всяка година, безплатно, в институции, домове за възрастни хора, центрове за грижа и др., специални групи, в които лица с увреждания, осъдени, умствено болни хора учат и обогатяват знанията си. Предлагат курсове по гръцки за репатрирани кипърци и деца на турски кипърци, както и безплатни езикови уроци по турски за гръцки кипърци и др. Центровете за образование за възрастни предлагат различни интердисциплинарни курсове, които се фокусират основно върху преподаване на чужди езици, изкуства и занаяти, културни програми, въпроси, свързани със здравеопазване и въпроси от общ интерес, както и преподаване на професионални умения.

Обобщение

Общата цел на Обучителните центрове е цялостно развитие на личността на всеки човек и социалния, икономически и културен напредък на гражданите и обществото като цяло. Центровете за образование за възрастни са признати от гражданите на Република Кипър като най-важната програма за общо образование за възрастни, предоставяща разнообразни качествени курсове.

С. Бизнес план за предприемачи от Органа за развитие на човешките ресурси в Кипър

Органът за развитие на човешките ресурси в Кипър (HRDA) има за цел подобряване на човешките ресурси в Кипър, повишаване на продуктивността и конкурентоспособността на бизнесите чрез подобряване на контрола на качеството и ефикасността. HRDA организира различни обучения и разработва системи за сътрудничество с бизнеси за обучение на безработни лица или наскоро завършили. Развива креативността и иновативността на възрастните и техните обучителни среди. Подобни програми могат да се прилагат в много държави и тази практика може да добави стойност към предложенията от проекта Wellness 2.

Основни констатации

HRDA в Кипър промотира програми с цел ангажиране на възрастни лица в бизнеса чрез наемане на работа и обучение. Като част от тези програми безработни лица, завършили университети или технически висши учебни заведения могат да си сътрудничат с управленски персонал. Тези програми включват теоретично и практическо обучение, а учебните им планове включват умения, свързани с информационни технологии. Новите възможности за обучение от HRDA в Кипър дават възможност на 48,400 служители и безработни възрастни лица да обогатят уменията си с разходи в размер на 15.2 милиона евро през първото полугодие на 2020 г. HRDA плаща 80% от общия размер на таксите за малки предприятия, 70% за участници от МСП (малки и средни предприятия) и 60% от общите такси за по-големи компании.

Обобщение

Тази възможност за заетост повишава благосъстоянието на възрастните, тъй като компаниите, които интегрират тези лица, са сертифицирани и признати като изпълняващи необходимите критерии и постигащи стандартите.

3.2 Добри практики в България

Националният доклад за добри практики за благосъстояние в областта на образованието за възрастни в България демонстрира четири различни примера в подкрепа на образованието за възрастни и концепцията за благосъстояние в тази област. Първата добра практика показва как човек, преследвал своята страст, може да създаде възможност за обучение за възрастни, като се съобрази с нуждите и ограниченията им и създаде позитивна обучителна среда. Втората добра практика илюстрира как развитието на меки умения у възрастните обучаеми е важно и има положителен ефект върху различни аспекти от тяхното благосъстояние. Третата добра практика,

която е подробно описана в този доклад, представя успешен иновативен и модерен модел за образование на специалисти по програмиране, което комбинира последните развития в сферата на ИТ с креативна и подкрепяща благосъстоянието среда. Четвъртата практика представлява стимулиращи мерки, предприети от българското правителство с финансовата подкрепа на ЕС за насърчаване на участието в образование за възрастни в страната, защото България е на едно от последните места в ЕС по този критерий.

A. DynamiX Lab

DynamiX Lab е агенция за обучение, която се фокусира върху разработването и провеждането на обучения, които стимулират положителна трансформация на лично, екипно и организационно ниво и водят до отключване на скрития потенциал и постигане на най-добрата версия на възрастните обучаеми и организациите, за които те работят. DynamiX Lab се признава и препоръчва от много местни и международни компании заради персонализирания си подход за обучения; програми за тим билдинг, които подобряват мотивацията и представянето на служителите и климата в техните организации.

Основни констатации

В тази практика Агенцията следва интердисциплинарен подход, който обхваща последните развития в бизнес практиката, както и в академичната и научна сфера, където целта е да се намери правилното, а не лесното решение. Учебният модел на DynamiX Lab е интерактивен и е базиран на включване и ангажиране на аудиторията в процеса, спрямо инертното консумиране на информация. Така, чрез методите на „експериментално учене“, участниците стават активен и динамичен елемент от процеса, спрямо пасивните зрители в традиционна лекция. Този подход гарантира дългосрочни и устойчиви резултати и създава стимулираща среда на благосъстояние.

Обобщение

Обучителният модел и подходът на DynamiX Lab в развитието на меки умения допринася за постигане на различни аспекти на благосъстоянието като ефект от тяхното прилагане:

- Положително влияние върху организацията (заетост);
- Положителни отношения с колеги (социален);
- Намалено ниво на стрес (физически);
- Подобен емоционален климат (фактор на средата);

- Подобрена мотивация и инициативност на работно място, което води до подобро финансово положение (финансов);
- Откритост към нови идеи и преживявания (интелектуален);
- Подобряване на вътрешния диалог в процеса на отключване и използване на скрит потенциал (духовен);
- По-добро разбиране и способност за справяне с емоциите на работното място (емоционален).

В. Софтуерен университет

Проектът "Софтуерен университет" на СофтУни е основан с идеята за иновативен и съвременен образователен център, който създава професионалисти в света на програмирането. Курсовете по програмиране, екипните проекти, практическият опит и задълбочените познания в областта на най-популярните технологии подготвят обучаемите да стартират своите кариери като успешни софтуерни инженери. За основателите на университета осигуряването на качествено образование в областта на софтуерните технологии, което има реална стойност за хората, е принос за реализиране на една мечта – България – Силициевата долина на Европа! Тази практика е избрана заради голямата ѝ популярност в страната и полученото признание за постиженията си с множество награди.

Основни констатации

Комплексът от фактори, които формират успешния образователен модел на Софтуерния университет с висока добавена стойност за създаването на креативна и благоприятна обучителна среда, могат да се обобщят, както следва:

- Безплатен курс за начинаещи, който има за цел да ви помогне да откриете своята страст в програмирането и да решите дали това е за вас и дали си струва усилията да започнете образование в SoftUni.
- Съвременно практическо обучение – присъствено и онлайн, според учебна програма, внимателно разработена с прякото участие на ИТ компании.
- Практическото обучение е комбинирано с различни лабораторни упражнения, както и с индивидуални и екипни практически проекти, чрез които обучаемите придобиват както

технически, така и личностни умения, които ще прилагат в бъдещата си работа като специалисти.

 Активно участие на възрастните обучаеми в целия учебен процес – обучаемите имат възможност за стажове и стипендии от Софтуерния университет и от компании. Стажантите и стипендиантите имат възможност да участват пряко в разработването на целия учебен процес, като използват прекия опит на своите преподаватели.

 Прилагане на подход „учене чрез правене“, който позволява наученото да се прилага бързо и успешно.

 Кариерна подкрепа – Софтуерният университет работи пряко с над 70 водещи компании в софтуерния сектор, като помага на обучаемите си да станат успешни софтуерни инженери. Още по време на обучението си обучаемите, демонстрирали отлични резултати, получават препоръки от кариерния център на Софтуерния университет за стартиране на работа в зависимост от предпочитанията и целите им.

 Преподавателски персонал – високото качество на обучение в Софтуерния университет е гарантирано от преподавателски персонал, състоящ се от някои от най-добрите професионалисти и преподаватели в софтуерната индустрия в страната.

Обобщение

Ефективността на обучителния модел, установен от Софтуерния университет, е доказана от факта, че 95% от завършилите започват работа в ИТ сектора. Ключът към успеха им е комбинацията от последните развития в ИТ науката и бизнес сферата и креативна, подкрепяща и стимулираща благосъстоянието среда.

С. Проект за ваучери за заети лица

Проектът „Ваучери за заети лица“ е съ-финансиран от Европейския социален фонд на ЕС по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020. Дейността позволява на служители да придобиват нови или да разширяват своите знания и умения, като придобиват професионални квалификации и ключови компетенции съгласно текущите им бизнес нужди. Проектът се управлява от Агенция по заетостта към Министерство на труда и социалната политика в България и е продължение на схемите „Аз мога повече“ и „Аз мога“, изпълнявани в предходния период на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013. Проектът е избран

поради високия интерес от страна на крайните бенефициенти и като добър пример за подкрепящи и продължаващи усилия за насърчаване на ученето през целия живот в страната.

Основни констатации

Възможността да се възползват от проекта е налице за всички лица, заети по постоянен договор в предприятия извън държавната администрация, които имат средно или по-ниско образование. Във втората покана за предложения по проекта, се дава възможност за участие и на служители над 54-годишна възраст.

Тези, които искат да участват в проекта, имат възможност да участват в професионално обучение и/или обучение за придобиване на ключови компетенции с ваучери съгласно Указ на МС № 280/2015. Обучението по ключови компетенции може да е общуване на чужд език – КК 2 или дигитална компетенция – КК 4. Процедурата по кандидатстване е електронна или на хартия от всички офиси в страната.

За разлика от предходните схеми „Аз мога“ и „Аз мога повече“, където безвъзмездната помощ е 100%, в текущия проект обучаемите трябва да съ-финансират 15% от стойността на ваучера (в първата покана) и 50% (във втората покана). Това води до по-голяма ангажираност от страна на лицата относно качеството на обученията и създава предпоставки за споделена отговорност между тях и учебната институция за постигане на по-добри резултати. Собствената инвестиция на служителите се разглежда като начин за повишаване на мотивацията им за успешно приключване на курса. Безвъзмездната помощ по проекта е 85% и 50% от стойността на ваучера, съответно за първата и втората покана.

След като са одобрени за обучение и са получили ваучер, служителите могат да изберат от списък с лицензирани доставчици на ПОО, одобрен от Агенцията по заетостта.

Обобщение

Настоящият проект е добър пример за това как държавата чрез съществуващите възможности за финансиране от ЕС промотира учене през целия живот за заетото възрастно население. Също така, представя модел на успешно сътрудничество между различни заинтересовани страни – държавата, учебните институции, бизнеса, служителите. За периода на изпълнение (2017-2019), 27 105 заети лица са получили ваучери за повишаване на своите професионални и ключови компетенции.

3.3 Добри практики в Естония

Естонският национален доклад за добри практики за благосъстояние в областта на образованието за възрастни представя три проекта в различни области. Първият пример е наръчникът „Собственоръчно направено благосъстояние“. Този проект има за цел да повиши и разшири професионалните компетенции на практикуващите изкуства и занаяти в областта на занаятчийските дейности. Вторият пример е проектът B-inclusive. Целта му е да гарантира, че всички видове образование за възрастни трябва да са достъпни за всички лица с увреждания. Катотрети пример е избрана магистратура на изследовател, представяща характеристики на бъдещи работни места, които се считат за мотивиращи.

А. Създаване на персонализиран инструмент за самореализация, т.е. модел за щастие на работа в подкрепа на лица по кариерните им пътища и подпомагане растежа на организациите.

Третият казус е много интересна магистърска теза „Създаване на персонализиран инструмент за самореализация, т.е. модел за щастие на работа в подкрепа на лица по кариерните им пътища и подпомагане растежа на организациите“ от Тиина Саар-Веелмаа, известен естонски специалист в областта на щастието на работа. Това е област, която засяга почти всички, всеки ден. Този казус е избран заради фокуса върху работната среда и как може да се гарантира благосъстояние на организационно ниво.

Основни констатации

Концепцията за инструмент за самореализация (моделът на щастие на работа) е базиран на вече проучвани научни доклади и теории за щастие на работа, променящи се изисквания на пазара на труда и очакванията на хората за собствената им професионална реализация. Емпиричният раздел на дисертацията е базиран на 259 казуса на клиенти на кариерно консултиране, които описват очакванията си за работни места, които биха им донесли щастие и реализация. Хипотезите на настоящото проучване са:

- Служителите имат желание да допринасят повече и да инвестират по-голям процент от знанията и опита си в предприятието, за което работят, отколкото позволяват настоящите структури;
- Служителите в бек офиси не са удовлетворени от настоящата си работна ситуация, очакват да поемат професионални роли, които имат по-голямо значение, видими резултати и чувство за полезност;
- Характеристиките на бъдещите работни места, които се считат за мотивиращи, са

базиращи на използване на инструмента за самореализация, т.е. **формулата за щастие на работа**, и могат да се опишат, както следва:

Хората желаят да работят за предприятия, които имат желание да предоставят професионални роли, даващи чувство на полезност за другите (нужда от признание) и които имат потенциал за подобряване на качеството им на живот, особено за новото поколение е важно да:

- a) Промяна на света и зелен начин на живот (**компонент-сърце**);
- b) Хората предпочитат да виждат трайни, истински и материални резултати от своите дейности, да имат чувство за постижение (**компонент-мамут**);
- c) Хората очакват да удовлетворяват личните си нужди на работните си места; гъвкавостта е важна, служителят иска работодателят да уважава тяхното лично пространство и хобита (**компонент-личност**).

Липсата на щастие на работа води до прегаряне и кариерни сривове. Работната култура на новата ера, също така, причинява промени в работната среда. В допълнение към подкрепящата психологическа работна среда, физическата също играе роля: места за почивка, места за сътрудничество и възможности за уединение и др.

Обобщение

В тази работа е дадена обща информация за различни концепции относно удовлетвореността от работата и щастието на работното място, като в допълнение са проучени различни кариерни парадигми и тенденции в работния живот. Самият автор открива характеристики на бъдещите работни места, които се считат за мотивиращи, използвайки инструменти за самореализация, т.е. формулата за щастие на работа.

В. Собственоръчно направено благосъстояние – Съвместно учене в пресечната точка на занаяти и благосъстояние

Собственоръчно направено благосъстояние е Наръчник, базиран на опита от проект „Собственоръчно направено благосъстояние – Съвместно учене в пресечната точка на занаяти и благосъстояние“ по програма Еразъм+ (КО2 Образование за възрастни). Този пример е избран, защото практиката е резултат от международно сътрудничество, което вече има по-широко влияние над националното ниво и доказани практически резултати. Предназначен е за

преподаватели, обучаеми и персонал по изкуства, занаяти и култура, както и здравеопазване и социални услуги на местно, национално и международно ниво.

Основните цели на този проект са разширяване на професионалните компетенции на специалисти по изкуства и занаяти, за работа в сектора на грижа за възрастни хора с цел съвместно създаване и изследване на педагогика за креативна работа с по-възрастни хора за подкрепа на цялостното им благосъстояние чрез креативни дейности за разпространение на резултатите като работещи методи за постигане на подходящи педагогически и изследователски резултати.

Основни констатации

Проектът „Собственоръчно направено благосъстояние“ се фокусира върху разработването на педагогически подход за организиране на креативни дейности в домове за възрастни хора. Често в тази среда педагогическият аспект е забравен или се приема за даденост. В проекта „Собственоръчно направено благосъстояние“ обучаемите – артисти и студенти, се упражняват да организират занимания по изкуства и занаяти за възрастни хора под надзора на ръководители и преподаватели. Те размишляват върху преживяванията си и избраните методи, както в съответните домове за възрастни, така и по време на обучителните седмици, организирани в други партньорски държави.

При изготвяне на Наръчника се прилага европейско разбиране относно подходящата педагогика в този контекст. Международната перспектива прави този проект различен от много други проекти в областта, които често се изпълняват на национално ниво. В този проект значимостта на подхода за размишление относно професионалното развитие на фасилитатора и подобряването на качеството на педагогиката се оказват особено важни. Важно е да се размишлява относно изборите, които се правят при провеждането на семинари, както и относно дейностите след тях, с цел подобряване на подхода.

Фокусът на този проект е върху възрастни хора в домове, с различни проблеми, особено деменция. Това е специална фокус група, представляваща възрастни хора, нуждаещи се от грижи, които обаче имат нужда и от значими дейности за добър живот. Съвместната работа с възрастните хора, които най-добре разбират собствените си нужди, бе акцент на проекта. Високопрофесионалното сътрудничество между колегите и персонала на домовете се счита за изключително важен аспект при организирането на висококачествени, креативни дейности. Добра идея е да се сътрудничи професионално и да се проведе семинар заедно с двама или с екип

фасилитатори и членове на персонала. Работата с колега дава възможност за размишление относно изборите, преживяванията, като, също така, осигурява взаимна обратна връзка. По време на проекта обучаващите се артисти, студенти и преподаватели, работещи заедно, сформират колегиална мрежа. На практика обаче много артисти работят сами. В бъдеще е необходимо да се постави по-голям акцент върху създаването на мрежи от артисти, за да се направят координацията, финансирането и развитието на изкуствата и занаятите в здравеопазването и услугите за благосъстояние по-ефикасни и професионални.

Също така, сътрудничеството с домовете за възрастни трябва да бъде развито и подобро. Акцентът трябва да се промени от осигуряване на дейности за грижа към планиране на дейности с тях. Силата на този Наръчник е в обединяването на практически опит, който се споделя на международно ниво. Целта на креативните дейности в семинарите е подкрепа на общото благосъстояние на възрастните хора. Има много признаци за положително влияние върху участниците в проекта. Например, забележимо подобряване на настроението на лицата с деменция след семинарите, както и подобрен сън, се отчитат от персонала. Някои от пребиваващите в домовете дотогава не са имали възможност да изследват своята креативност и това е било нещо ново за тях, което акцентира върху значимостта на ученето през целия живот. За хората, които ежедневно се затрудняват да изразят себе си с думи, изкуството е важен инструмент за изразяване на техните чувства и емоции.

Обобщение

Целта на проекта „Собственоръчно направено благосъстояние“ е да се подобрят и разширят компетенциите на практикуващите изкуства и занаяти за провеждане на занаятчийски дейности в контекста на грижа за възрастни хора. Професионалистите в областта на изкуствата и занаятите все повече участват в предизвикателни области от обществения живот, които са отвъд техните традиционни основни умения и способности. Те често работят в сътрудничество с други експерти в специализирани области, особено благосъстояние и услуги, свързани със здравеопазването. Необходимостта от услуги, особено за възрастни хора, се очаква да се увеличи в бъдеще, защото хората живеят по-дълго, а населението се увеличава бързо по целия свят.

С. Организиране на включващо образование за възрастни

Този пример е свързан с общи и конкретни насоки за преподаватели с описание на всеки вид увреждане, как хората с увреждания възприемат заобикалящата ги среда и как да се подхожда към лицата с увреждания.

Проектът **B-inclusive – образование за всички?** е избран като добра практика с цел споделяне с нашите партньори на специални насоки, разработени в Естония по време на проект Nordplus, за да се осигури добавена стойност и за проекта Wellness 2. Тези насоки са полезен методически инструмент, който може да бъде полезен и за други държави.

Основни констатации

Насоките за преподаватели относно включващото образование за лица с увреждания имат за цел да гарантират равни възможности и липса на дискриминация. Целта е да се гарантира, че всички видове образование за възрастни трябва да бъдат достъпни за всички лица с увреждания. За да постигнат това, преподавателите трябва да разполагат с по-добри инструменти за преподаване в класове, където има както лица без, така и такива с увреждания, за да бъде включващото образование реалистична възможност. Също така, трябва да приемем, ако лицата с увреждане предпочитат да бъдат в сегрегирани (отделен) клас. Никой не трябва да бъде принуждаван да бъде част от включващо образование против волята си. Следователно, се препоръчва да се работи с различни нива на включване. Ако е възможно и ако обучаемият иска да бъде в клас с лица без увреждания, наше задължение е да се уверим, че средата – квалификациите на преподавателя, достъпността, отношението на обучаемите без увреждания и др. – подкрепят по положителен начин включващото образование.

Ако даден обучаем с увреждане предпочита да посещава сегрегирани клас, това трябва да бъде във включваща среда, за да може да се среща с обучаеми без увреждания по време на междучасията.

Общите насоки за организиране на включващо образование за възрастни са следните:

1. Дейности при желание за адаптиране на курсовете за включване на обучаеми с увреждания:

Проверете дали курсът ви е достъпен за лица с увреждания, когато става дума за обявяване и място на превеждане. Свържете се с организации на лица с увреждания, ако се нуждаете от насоки.

2. Дейности при решение да се обяви даден курс като достъпен за всички: Бъдете конкретни по отношение на програмата, съдържанието и целите, когато дефинирате своята целева група.

3. Дейности, след като обучаемите са се регистрирали и реално знаете, че имате обучаеми с увреждания:

Съберете съответната информация относно участниците с увреждания, например: комуникационни умения, мобилност и предишен опит. След това адаптирайте курса с подходящи учебни материали, продължителност на курса и почивки и при необходимост – нужда от помощ. Подгответе обучаемия с увреждане, а ако е необходимо – и всички останали обучаеми, със съответната информация.

4. По време на курса:

Първата среща: Обучаемите с увреждания са преди всичко обучаеми като всички други.

Приятелският поздрав и фокусът върху материала на курса са важни. Това е много по-лесно, ако сте добре подготвени и вече сте направили необходимите адаптации. Подгответе се преди всеки урок – може да е необходимо да правите промени по време на курса.

5. Оценяване:

Оценяване, съобразено с целта на курса. Оценяване от обучаемите според очакванията им.

Обобщение

В този случай са изготвени общи насоки за по-включващо образование за възрастни с увреждания – както и конкретни насоки за включващо образование за възрастни със зрителни, слухови и интелектуални увреждания. Тези насоки ще помогнат на учителите и доставчиците на образование за възрастни да адаптират учебните си програми така, че да са достъпни за лица с увреждания, и са много полезни и приложими и за други държави.

3.4 Добри практики в Полша

Благосъстоянието според полския доклад става все по-важна тема през последните години, тъй като институциите, отговорни за образованието на възрастни се справят с демографския проблем и намаляващия брой лица в образованието. Изглежда, че създаването на атмосфера за благосъстояние изисква отворен и гъвкав подход и не се нуждае от системни решения; това обаче зависи от системата. Тя изисква информираност относно значимостта на благосъстоянието и някои идеи и инструменти за създаването му. Полският доклад дава обобщение на системата за

подкрепа на студентите, въведена от Ягелонския университет, както и проект „Подобряване на обучителите за подкрепа на образованието“, който има за цел да подобри компетенциите на преподаватели, особено в областта на развитие на методи за преподаване на ключови компетенции в училищата. В допълнение, друг проект на Асоциацията за умствено здраве на децата и семействата за адаптиране и прилагане на най-новите знания, методи и техники от бизнес обучения в областта на образованието на родители.

А. Учене между поколенията

Примерът е базиран на международния европейски проект *LIST: Използване на ИКТ компетенциите на Възрастни жени*, финансиран от Европейската комисия по програма Grundtvig. Проектът се изпълнява между 2013 и 2015 г. Основната цел на проекта е да се включат възрастните жени чрез подобряване на техните дигитални и ИКТ компетенции, като им се даде възможност да участват в социалния живот чрез разработване на методика за курсове. Едно от основните предположения за методологията е включването на младото поколение, което е запознато със съвременните ИКТ технологии в обучението. Партньорите по проекта са: Европейски център за жени и технологии (Норвегия), Университет по социални науки Folkuniversitetet в Упсала (Швеция), Университет за социални науки (Полша), Университет Стратклайд (Шотландия) и Център за социална иновация във Виена (Австрия).

Основни констатации

Един от основните фактори за създаване на атмосфера на благосъстояние и благосъстояние е процесът да стане по-неформален. Това може да се постигне чрез включване на хората, които използват предмета на обучението в ежедневието си в самото обучение. Хората, които използват предмета на обученията, са най-запознати с всички негови аспекти и знаят много за методологията на учене и използване. Следователно, те не са теоретични, а практически експерти. Чрез личен контакт с обучаемите те понякога могат да преподават по най-добрия начин, като създават и неформална атмосфера за учене (социални срещи вместо обучения). Също така, идеята за превръщането на младите хора, които обикновено са обучаеми, в обучители създава специфична атмосфера на отговорност и прави учебния процес по-ефективен.

Обобщение

Идеята на проекта е да се създаде методология и обучителна програма по ИКТ за възрастни жени, които са най-изключената група в растящото дигитално общество. Идеята, обаче, е да се ангажират студенти, които да са индивидуални преподаватели на възрастни жени по време на обучението. Младите хора са най-запознати със съвременните технологии и могат не само да ги използват, но и лесно да ги преподават, тъй като обикновено са самоуки в тази област. По време на пилотния етап се оказва, че идеята за смесване на две различни поколения не само функционира, но и е много ефективна. В допълнение, налице е синергичен ефект: младите хора сеучат на търпение, но се учат и от опита на възрастните, а възрастните са много амбициозни и учат с желание, но също така не се колебаят да задават дори най-простите въпроси. Това се постига от неформалната атмосфера на обучението, благодарение на индивидуалното обучение. Обучителят е само фасилитатор и като дава насоки относно темите и времето, насочва целия курс. Ролята му е по-скоро на супервайзор, отколкото на учител. Пилотната фаза получава много висока оценка само от възрастните жени, които са в ролята на обучаеми, но и от младите обучители, които посочват, че не са очаквали процесът на преподаване да е толкова приятен и удовлетворяващ.

В. Превръщане на заинтересованите страни в отговорни за вземането на решения

Примерът е базиран на проекта „Подобряване на обучителите за подкрепа на образованието“, реализиран от Фондация за развитие на местната демокрация в Лодз, Полша. Този проект е финансиран от Европейския социален фонд под надзора на Министерството на развитието и Министерството на образованието. Целта на проекта е да се подобрят компетенциите на помощните преподаватели, особено в областта на разработване на методи за преподаване на ключови компетенции в училищата. Този проект е и отговор на законовите промени в Закона за образованието, които са в посока планиране на местни училищни политики за развитие на учителите. Училищата трябва да изготвят планове за развитие не за отделни учители, а за училището като организация.

Основни констатации

Изграждането на добра атмосфера за развитие на професионални умения на възрастните изисква не само промени в законовата система, но преди всичко демократично участие на заинтересованите страни в създаването на процеса. В допълнение към нуждите, посочени от

системата или естествено произтичащи от нея, трябва да има и участие на заинтересованите страни в разработването на учебната програма или плана за професионално развитие.

Важно е също да се смесват твърди и меки умения, особено социалните умения, които са изключително необходими за заинтересованите страни.

Обобщение

Методологията на проекта е проста: обученията за обучители да се състоят от материали относно основните цели на проекта, но и от знания, умения и инструменти, които да подкрепят учителите и директорите в училищата. След това, всеки обучител трябва да организира пълен план за развитие на училището в избраното училище като подкрепящ учителите и директора, който е отговорен за процеса. Процесът трябва да бъде оценен, но ролята на учителя е само подкрепяща, а не насочваща. Той/тя трябва да е само фасилитатор на създаване на процеса на развитие на учителите.

Идеята е, че задачата на учителя е да насърчава и подкрепя учители в разработването на собствена политика за развитие, собствена политика за подобряване работата на училището. Процесът е изцяло демократичен и учителите реално са вземащи решения относно това от какво се нуждаят за своето развитие. Обучителят е вид съветник или коуч, който показва възможностите и помага за откриване на нуждите. Така учителят трябва да изготви и проведе диагностичния процес и като покаже на учителите резултатите на диагностиката, да им помогне да установят основните цели за развитие. Тогава целта трябва да бъде представена по правилен начин, съгласно методологията SMART. По този начин учителите разполагат с инструментите за организиране на собствената си работа.

С. Подкрепа за студенти в Ягелонския университет в Краков

Ягелонският университет в Краков е въвел комплексна подкрепа за студенти. Университетът е най-старият и вторият най-голям (след Варшавския университет) в Полша. Той предоставя най-комплексна подкрепа, като прилага политика за пълна грижа за студентите. Има много университети: публични и частни, които осигуряват подкрепа за студентите, но това е пример за създаване на всеобхватна атмосфера на благосъстояние. Началото е поставено през 2010 г. с проекта „Съзвездие Лъв“ (от програмата за човешки капитал на ЕС). Този проект засяга само психологическа и психиатрична помощ, но след това е допълнен, като обхваща комплексна подкрепа за студентите.

Основни констатации

Този пример показва, че най-важният аспект при създаване на благоприятна обучителна среда е комплексността на усилията. Според четирите основни сфери на благосъстоянието: физическа, психологическа, духовна и социална, е важно да се обхванат възможно най-много в организацията. Ягелонският университет е добър пример за комплексност и подход към комплексност. Струва си да се посочи, че компетенциите на институциите не са добре дефинирани: дори и ако студентите не са добре информирани към кого да адресират проблемаси, те могат да намерят помощ и подкрепа – не ги връщат, защото не са се обърнали за помощ към правилната катедра. Дори и ако се случи това, студентът ще бъде информиран какво да направи и къде да иде. Трудно е от гледна точка на организацията, която е необходима, тъй като се изисква добър поток на информация, но както показва примерът, не е невъзможно.

Обобщение

Това е пример за добре обмислена политика за подкрепа относно организационни проблеми, с което се занимава Отделът по студентска дейност. След това има Център за дидактическа подкрепа, в който може да се намерят информация и подкрепа относно въпроси, свързани с обучението като: организация на учебния процес, стажове, развитие на компетенции, подкрепа за междинародни студенти или подкрепа за студенти с увреждания. Следващата област е сферата на физическа безопасност. Това е темата на уеб страницата „Студент в безопасност“, където можем да намерим информация относно въпроси, свързани с безопасността като: обаждане на полицията, насоки за реакции в критични ситуации. В допълнение, университетът предоставя правна помощ за студенти. Областта на психологическа подкрепа се обхваща от SOWA (акроним на полските думи за: Център за подкрепа и адаптация на студенти). Тук студентите могат да потърсят психологическа помощ: телефонен номер за спешни случаи, но и работно време и кабинети на психолози, както и групи за подкрепа при специфични проблеми. Има дори помощ за студенти, които са родители: университетът предлага ясла и детска градина за децата на студенти, както и финансова помощ или места, адаптирани за майки (като стаи за кърмене).

3.5 Добри практики в Италия

Този раздел от доклада относно подбора на добри практики в Италия е комбиниран труд на двама партньори в региона, PRISM и Promimpresa. Тъй като двете организации са географски

близо една до друга и са част от една и съща държава, техните доклади съдържат сходни примери за практики относно благосъстоянието в сферата на образованието на възрастни. Първият раздел от трите добри практики в Италия идва от Promimpresa, а следващите добри практики са идентифицирани от Prism.

A. „Култура на дишане“

Този проект се фокусира върху благосъстоянието на човека между йога и култура. Това е инициатива, предложена от музей Гранди Фиуми (Ровиго) в сътрудничество със Системата на музеите в провинцията. Проектът се фокусира върху единството между култура и здраве. Основната идея е, че културното наследство е богатство, което кара човека да израства. Растеж, който трябва да създава и положителни физически усещания. Този проект включва всички тези аспекти в място като музея, което е за мъдрост, но и за контакт със собствените културни корени.

Основни констатации

Към проекта са се присъединили и продължават да се присъединяват много хора (проектът ще продължи до края на 2020 г.). Най-ценният аспект от дейността е, че в края на посещението в музея (с урок по йога) хората се чувстват по-добре – както физически, така и психически. Ученето, в комбинация с физическото благосъстояние, е високо оценено и много хора участват повторно. Има и молби за предлагане на същата дейност в други музеи в града.

Обобщение

Събитието събира преподаватели по йога и културни гидове, за да направи ученето (по време на посещението в музея) релаксиращ и полезен за здравето момент. Дейностите по проекта са разделени на три части, първата за възрастни „БЛАГОСЪСТОЯНИЕ между йога и култура“. Това е необичайно холистично пътуване в 4 събития, което обединява откриване на себе си, поглеждане в собственото минало, познаване на собствената територия и познаване на самия музей. Всички тези аспекти са смесени с помощта на 5 елемента от аюрведичната дисциплина (земя, вода, въздух, етер, огън).

B. Образование за възрастни според Miur

Ученето през целия живот се състои от „всяка дейност, извършвана от хората по формален, неформален начин, в различни етапи от живота, с цел подобряване на знанията, уменията и

компетенциите в личен, граждански, социален или служебен план“ (Закон 92 от 28.06.2012, чл. 4, ал. 51). Териториалните мрежи за учене през целия живот (италиански акроним RETAP) играят основна роля в стратегическите инфраструктури за прилагане на системата за учене през целия живот.

Основни констатации

Образованието за възрастни се промотира от CPIA (буквален превод „центрове на провинциите за образование за възрастни), създадени с указ 263 на Президента на Републиката от 29 октомври 2012 г. Те представляват автономни образователни институции със собствен персонал и специфична дидактична и организационна структура. CPIA извършват следните дейности: програми за образование за възрастни, инициативи за разширяване на предлаганото образование, изследователска дейност, експериментални и развойни дейности в областта на образованието за възрастни.

Обобщение

CPIA, в качеството си на териториална обслужваща мрежа, разделена на три нива, изпълнява следните дейности:

- 1) Образователни курсове за възрастни, насочени към получаване на образователни квалификации и сертификати;
- 2) Инициативи за разширяване на предлаганото обучение, насочени към интегриране и обогатяване на плановете за образование за възрастни и/или благоприятстващи връзката с други видове образование и обучителни курсове (CPIA насърчават проекти за интегрирано образование и обучение, които изискват сътрудничество с други публични и частни агенции за обучение, включително чрез участие в регионални, национални или общностни програми);
- 3) Изследователска, експериментална и развойна дейност в областта на образованието за възрастни, които имат за цел – наред с други неща – да затвърдят ролята на CPIA като „структура за услуги“.

Що се отнася до плановете за образование за възрастни, курсовете са организирани в следните три вида:

- a) Образователни курсове от първо ниво (разделени в 2 учебни цикъла: първият позволява получаване на финалната квалификация в първия цикъл; вторият позволява получаване на сертификат, който доказва придобиването на основните задължителни умения, свързани с дейностите и общите дисциплини, които са общи за професионалните и технически институти);
- b) Образователни курсове от второ ниво (създадени от дидактичното звено на CPIA, дават възможност за получаване на диплома за техническо, професионално или артистично образование);
- c) Курсове по грамотност и италиански език (за получаване на квалификация, доказваща постигане на ниво на владение на италиански език не по-ниско от A2 съгласно общата европейската рамка).

С. Проект ВЕТАМАН (от националната мрежа на CPIA)

Проектът ВЕТАМАН има за цел идентифициране, експериментирание, споделяне и разпространение на висококачествени знания и умения, изисквани от пазара, подкрепа на възрастни при придобиване и развитие на основни и ключови умения. Крайната цел на проекта е да насърчи пригодността за заетост и социално-образователното развитие и личното благосъстояние.

Основни констатации

- Идентифициране и проверка на умения сред възрастните (включително такива, които са придобити в неформален и самостоятелен контекст) и тяхното валидиране;
- Възприемане на ефективни стратегии за информираност, ориентация и мотивация при развитие и подобряване на уменията;
- Развитие на механизми за мониторинг на ефективността на учебните политики на възрастните и вътрешното състояние на обучаемите.

Обобщение

ВЕТАМАН е план за „гарантиране на компетенциите“ на възрастни с ниска квалификация (т.е. хора, които не са завършили средно си образование и вече не са част от проекти в областта на гаранция за младежта). Основната цел е да се помогне на хората да разработят план за изграждане на умения, с внимание към вътрешното им състояние, на три етапа:

Етап 1: оценка на уменията

Етап 2: предложение за обучение

Етап 3: валидиране и признаване

По време на първия етап се отдава голямо внимание на универсалните компетенции, особено тези, които са полезни за правилно възприемане на собствената роля, на целите и на правилното оценяване на възможностите и потенциала. Всички тези умения са свързани със степента на благосъстояние, която могат да донесат, ако се поддържат, ако се подобрят и ако не се подобрят.

След обучението, в етап три, се извършва оценка на придобитите умения, като се обръща специално внимание върху универсалните и житейски умения, идентифицирани на етап едно.

D. MedLit#45+

Проектът MedLit#45+ промотира иновативни системи за улесняване достъпа на възрастни хора до работа. В рамките на проекта са създадени учебни материали в 5 държави (Италия, Румъния, Испания, Гърция, Португалия).

Основни констатации

Основните констатации са свързани с начина на ангажиране на възрастни обучаеми в ползите от използване на програми за електронно обучение. Обучени са над 70 души, като повечето са преминали през всички етапи на платформата за електронно обучение, създадена за целите на проекта. Събрани са полезни съвети, за да се ангажират възрастните обучаеми в използването на учебна среда, базирана на цифрови технологии.

Обобщение

Основните цели на MedLit#45+ са описани по-долу:

- Развитие на дигитални/медийни компетенции на възрастни лица над 45-годишна възраст с малко умения или ниска квалификация чрез иновативни инструменти, за да са мотивирани и способни да изградят стабилна онлайн професионална идентичност, което да увеличи достъпа им до заетост, водейки до социално и икономическо включване.
- Повишаване знанията на консултанти в областта на заетост и кариерно развитие и/или съответните органи, организации и компании, работещи с безработни лица с малко

умения или ниска квалификация на средна възраст чрез социалните медии. Платформата за електронно обучение е обхванат инструмент за повишаване капацитета на възрастните обучаеми за намиране на работа чрез използване на цифрови технологии. Материалите са налични на уебсайта на проекта на 6 езика.

Целеви групи на MedLit45+:

1. възрастни лица над 45-годишна възраст с малко умения или ниска квалификация в Румъния, Гърция, Португалия, Испания и Италия;
2. консултанти в областта на заетост и кариерно развитие и/или съответните органи, организации и компании, работещи с безработни лица с малко умения или ниска квалификация

E. "Yoga della risata" ("Йога на смеха")

Анализът в Италия е извършен чрез проучване на документи, при които подробно са анализирани множество примери, свързани с образование за възрастни. Сред представените казуси информацията е филтрирана, за да се открият тези, които са свързани с образователната среда за възрастни и стратегиите, които да я направят максимално атрактивна. В допълнение, са избрани най-иновативните методологии, които могат да осигурят добавена стойност на проекта Wellness 2.

Основни констатации

Изкуственото предизвикване на смях, стимулиращо производството на молекули на щастието, има успокояващ ефект върху ума, регулира храносмилателната система, дихателните функции и подобрява самочувствието. По този начин участниците добиват знания и компетенции във връзка с медицина, здраве, благосъстояние и двигателна дейност.

Обобщение

"Yoga della risata" („Йога на щастието“) е да се смееш без причина, придружено от ритмично пляскане и спонтанно движение в комбинация с дихателни упражнения и кратки паузи за медитация. Преподавателите в този курс имат дълъг опит в областта на образованието за възрастни и са определили йогата като идеална система за комбиниране на физическата и умствена ангажираност на обучаемите в стимулираща среда. На края на курса участниците получават сертификати, например Танц на радостта ("Joy Dance") и Кости за цял живот ("Bones for life"). Курсът е разделен на 10 седмични срещи, всяка с продължителност час и половина. Курсът е

базиран на практически уроци с групови упражнения като система за верификация. Организатор е община Монтале в Тоскана, следвайки приноса на Програмата за неформално образование, изготвена от провинция Пистоя. Системата за неформално образование на Пистоя има за цел:

- 🌈 да осигури максимални възможности за гражданите да участват в неформални образователни дейности за възрастни;

- 🌈 да гарантира качеството и продължителността на образователните дейности.

Състои се от мрежа на публичните администрации (по начините, предвидени в Регионален закон 32/02) и от субекти, функциониращи на територията на провинцията в сектора на неформално образование за възрастни (асоциации, органи, учебни агенции, кооперативи и др.), които функционират с оглед на целите от Лисабон с цел улесняване:

- 🌈 достъпа на гражданите до възможности за образование;

- 🌈 процеси по интеграция, управление и планиране на ниво провинция;

- 🌈 съответствие между търсенето и предлагането на образователни дейности за възрастни.

В основата на образователната система е вярването, че ученето през целия живот представлява важен елемент не само за професионалната квалификация на гражданите, но и за цялостното качество на техния живот и за способността наистина да упражняват своите права и активно гражданство.

F. Учебен фестивал

Анализът в Италия е извършен чрез проучване на документи, при което подробно са анализирани множество примери, свързани с образованието за възрастни. Сред представените казуси информацията е филтрирана, за да се открият тези, които са свързани с образователната среда за възрастни и стратегиите, които да я направят максимално привлекателна. В допълнение, са избрани най-иновативните методологии, които могат да осигурят добавена стойност на проекта Wellness 2.

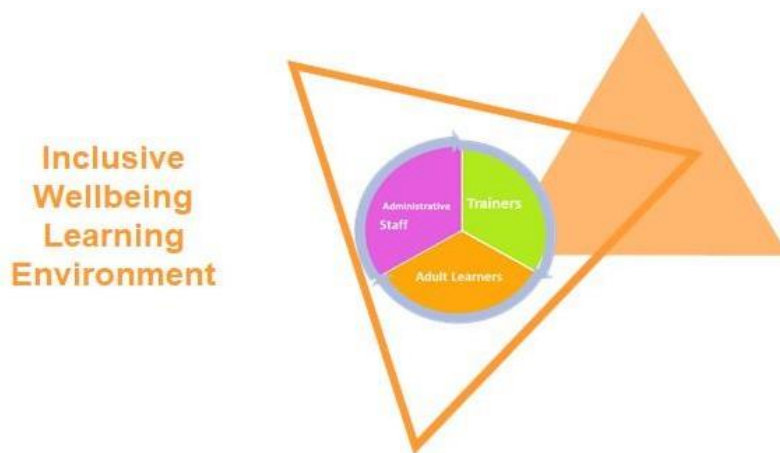
Основни констатации

Учебният фестивал има за цел по креативен начин да мотивира възрастните лица да участват в образователни курсове и да се замислят за ученето през целия живот. Събитията предоставят възможности за обучение с ниски входящи изисквания за посетители, за да могат да се възползват

от възможностите за неформално и формално образование. Друг полезен аспект на фестивала са многото възможности за работа в мрежа за различните субекти в образователния сектор.

Обобщение

В Учебния фестивал организаторите искат да достигнат до широка аудитория и особено до лицата, които са далеч от обучение. Фестивалът събира преподаватели, представители на пазара на труда, политици, регионални участници и разбира се обществеността, със специално внимание към възрастни, които са далеч от обучение. В допълнение към описания по-горе общ метод се търси активно ангажиране на целевата група чрез предлагане на много възможности за учене с ниски входящи изисквания. Организирант се различни състезания с награди, като „Супермозък“ ("Supercervello"), „Пейзаж на образованието“ ("Paesaggio Formazione") или „Звездна разходка“ ("Star Walk"). Като иновативен метод за достигане до лица с увреждания се прави „Мобилен информационен пункт“ ("BeratungsMobil"). Използва се автобус до различните градове, където се провеждат фестивалите, за да се достигне до хората по улиците. Автобусът е червен, подобно на лондонските автобуси, и привлича вниманието. Предлага се достъпен образователен наръчник, чрез който хората да се опитат да направят нещо с ръцете си. Има и циркови артисти, които привличат вниманието на хората.

4 Карта на добри практики

Mapping of Good Practices

01

Establishing the same conditions for all adult education centers show the guidelines that should be followed CY

02

There are some evaluation and qualification procedures in order to recognize skills of adults no matter how they acquired them CY

03

Based on the study we conducted, happiness should be a priority for trainers' staff and learners. Creating a consistent atmosphere of pedagogical well-being for trainees is enjoyed by both the trainer and staff as it guarantees fewer problems mainly in the practical field. CY

Mapping of Good Practices

04

The success model of adult education is a combination between latest achievements in the field of the science and business and creative and fostering wellbeing environment. BG

05

A training model which is interactive and based on involving and engaging the audience gives positive results as regards to effective and pleasant learning process. BG

06

The "experiential learning" ensures long-term and sustainable results and creates a stimulating and well-being learning environment. BG

Mapping of Good Practices

07

Trainers need to know about learners disabilities and special needs and how to adapt teaching to provide inclusive learning environment for all. EE

08

Communication, experience and reflection of choices, knowledge and feedback exchange between trainers is important for professional self-development

1. Evaluation of one's own activities in the learning process;
2. Maintaining one's physical, mental and emotional health;
3. Professional Development. EE

09

The work happiness formula:

- a) The employee needs recognition and a feeling that her/his work is changing something and she/he is beneficial to someone, (heart-component);
- b) people prefer to see long-lasting genuine and tangible outcomes of their actions (mammoth component);
- c) people expect to fulfill their personal needs in their work places (self-component).

Mapping of Good Practices

10

The stakeholders should be included in the process of planning, organizing and conducting the process of education. People know their needs but sometimes they have no tools to diagnose or express their needs. PL

11

Interdisciplinary approach is the key. It does not mean that we should not focus on the specific subjects, but the softer skills and soft competences we include into curricula, the more effective the education will be. PL

12

To create a friendly atmosphere, the education process can be as much informal as it is possible. It can be created by many means, e. g. by tutoring process engaging people who are not trainers but who are specialist on the field that is the subject of education. PL

Mapping of Good Practices

13

Adult education includes traditional and non-formal learning, in order to improve basic skills, obtain new qualifications, perfect those possessed and retrain professionally. IT

14

Interactive learning models give the best results IT

15

Learning mixed with experience ensures long-term and sustainable results and create a well-being learning environment
- Developing the soft skills of the adult learners is as important as developing technical skills IT

5 Законодателство относно благосъстоянието в страните партньори

Този раздел от Картата на благосъстоянието в образованието за възрастни представлява кратък анализ на законодателството в партньорските държави по отношение на образованието за възрастни. По време на процеса на идентифициране на добри практики партньорите успяват да отбележат законни и регулаторни изисквания. Посочените от партньорите закони са филтрирани и част от тях са избрани като най-иновативни методологии, които могат да добавят стойност към проекта **Wellness 2**, тъй като е важно да се сравни какво са решили и одобрили правителствата по отношение на образованието за възрастни и как това е приложено в националните планове. Според картата обаче, на базата на съпоставка на тези национални доклади, не трябва да разглеждаме конкретно даден закон в някоя от държавите, а да се фокусираме върху условията, които може да създадем за мениджърите в областта на образованието за възрастни с цел създаване на правилната атмосфера.

На базата на проучване, проведено в Естония, документът **„План за развитие на благосъстоянието 2016-2023”**, разработен от естонското Министерство на социалните

дейности, представя регулации и решения на пазара на труда, социална защита, равенство между половете и политики за равно третиране за периода 2016–2023 г. Този подробен план дава обща информация за основните цели, дейности и проблеми във връзка с тези политики. Планът за развитие е разработен поради необходимостта от установяване на единна стратегическа база за отговорните за изготвяне на политики в посочените по-горе сфери, която едновременно с това взема предвид нуждите на хората, обществото, икономиката и предизвикателствата, произтичащи от демографски и социално-икономически тенденции, международни ангажименти и възможностите на държавата. Друг, по-конкретен стратегически документ относно благосъстоянието в Естония, е [Стратегия за психично здраве за 2016-2025](#). Естонската коалиция по психично здраве и благоденствие (VATEK) е създадена в Естония през 2012 г. по инициатива на Естонско-шведския институт по психично здраве и суисидология (ERSI) и с подкрепата на Министерството на социалните дейности. Това не е документ за развитие, одобрен на държавно ниво, който е свързан със задължения; това е документ, изготвен от естонски експерти в областта на психичното здраве, който може да се използва за насоки при планиране на дейности в областта на психичното здраве. Резюмето на стратегията съдържа основна информация за ситуацията в Естония и препоръки на VATEK за по-нататъшни действия. В момента Естония изготвя всеобхватна стратегия „Естония 2035“, в която се описват глобалните тенденции по света:

1. Населението по света се увеличава и застарява
2. Технологиите стават по-бързи
3. Променят се бизнес моделите и естеството на работа
4. Увеличават се миграцията и урбанизацията
5. Намаляват природните ресурси
6. Климатичните промени продължават и състоянието на околната среда се влошава.

Стратегическите цели, свързани с благосъстоянието, са:

- Естонците разполагат със знания, умения, нагласи и отношения, които позволяват реализация и личностно развитие.
- Създаване на гъвкави възможности за учене, които удовлетворяват човешките нужди през целия живот.
- Подобряване на човешкото здраве и удължаване продължителността на живота.

Според доклада на **италианските** партньори, италианското законодателство в областта на образованието за възрастни е задълбочено с цел идентифициране на данни от официални закони на национални ниво. Описани са изследователски центрове и териториални планове за оценка на италианския подход към учене през целия живот. Закон 92 (28.06.2012 г., чл. 4, ал. 51) определя институциите, които участват в учене през целия живот и представлява официалната рамка за това в Италия. Според италианското законодателство ученето през целия живот представлява „всяка дейност, която се извършва от хора по формален, неформален и самостоятелен начин, на различни етапи от живота, с цел подобряване на знанията, уменията и компетенциите от лична, гражданска и социална гледна точка“. Териториалните мрежи за учене през целия живот (RETAP) играят основна роля сред стратегическите инфраструктури за прилагане на система за учене през целия живот. CPIA, като Мрежа от териториални служби на образователната система, отговорна за осъществяване на образователни дейности за възрастни, активни в областта на образованието, е референтна точка за установяването на териториални мрежи за учене през целия живот.

Образованието за възрастни се промотира от CPIA (Центрове на провинциите за образование за възрастни), създадени с Указ 263 на Президента на републиката на 29 октомври 2012 г. Те представляват автономни образователни институции със собствен персонал и специфична дидактична и организационна структура. CPIA извършват следните дейности: програми за образование за възрастни, инициативи за разширяване на офертата за предлагано образование, изследователска дейност, експериментални и развойни дейности в областта на образованието. CPIA като автономни образователни институции извършват, съгласно чл. 6 от Президентски указ 275 от 8 март 1999 г. изследователски, експериментални и развойни дейности (RS&S) в образованието за възрастни. Главната дирекция за училищните системи и оценяване на националната образователна система (DGOSV) е активирала в CPIA на всеки регион Регионален център за изследователски, експериментални и развойни дейности (CRRS & S) в образованието за възрастни. Всеки център CRRS & S се координира от технико-научна комисия, в която има представители на местните училищни служби и университети.

В допълнение, Планът за действие за иновации в образованието за възрастни (P.A.I.DE.I.A.) свързва прехода към новата образователна система чрез „национални системни мерки“ за повишаване квалификациите на мениджъри, преподаватели и административен, технически и

помощен персонал на CPIA (Указ 263 на Президента на републиката на 29 октомври 2012 г). Главната дирекция за училищните системи и оценяване на националната образователна система (DGOSV) промотира Плана за действие за иновации в образованието за възрастни (P.A.I.DE.I.A.) от учебната година 2014/2015. Планът е насочен към придобиване на мениджърски, организационни и преподавателски умения, изисквани на различни нива, в подкрепа и насърчаване на приемането на нови организационни и дидактически структури.

По отношение на подхода на **Кипър**, проучването показва, че всички дейности, свързани с осигуряването на образование за възрастни се узаконяват от Министерски съвет с приемане на регулации от страна на Парламента. Няма единна обхватна законодателна рамка относно образованието за възрастни в Кипър, но са налице много различни законови разпоредби, базирани на европейски стандарти, които са свързани с различни органи в тази сфера. Това създава необходимост от установяване на всеобхватна политическа и законова структура. Националната стратегия на Кипър за учене през целия живот (2014-2020) формулира четириприоритетни области за подобряване на ученето през целия живот в Кипър, включително:

- a) Повишаване достъпността на системите за образование и обучение за всички граждани на Кипър и улесняване на връзките с пазара на труда;
- b) Подобряване инфраструктурата на системите за образование и обучение, включително инфраструктурата за продължаващо обучение, акредитация, валидиране и сертифициране на квалификации с цел удовлетворяване нуждите от образование и обучение на кипърското общество.
- c) Подобряване на изследователски и развойни дейности, включително умения за прогнозиране и изследване на икономическите и социални резултати от образованието и обучението.
- d) Постигане на ефикасност в управлението на системи за учене през целия живот, включително нови механизми за управление и инструменти за ефективно управление на системите за образование и обучение. Образованието за възрастни в Кипър се предоставя от три вида образователни институции: правителствени, полу-правителствени и частни. Центровете за образование на възрастни обаче са признати от гражданите на Република Кипър като най-важната програма за общо образование на възрастни, предоставяща различни квалификационни курсове. Центровете за образование за възрастни предлагат различни интердисциплинарни курсове, които се фокусират основно върху преподаване на чужди езици, изкуства и занаяти, културни програми, програми, свързани със здравеопазване и други въпроси от обществен

интерес, както и преподаване на професионални умения. В допълнение, всяка година **Центровете за образование на възрастни** организират безплатни обучителни дейности за различни целеви групи, като хора със затруднения в грамотността, лица със специални нужди, живеещи в ограничения кипърци, затворници, лица с умствени заболявания и стари хора. Те, също така, предлагат безплатни курсове по гръцки език за децата на репатрирани кипърци, за политически бежанци и за турски кипърци. В допълнение, се предлагат курсове по турски безплатно за гръцките кипърци.

В **България, Националната стратегия за учене през целия живот** определя стратегическата рамка за националната политика за образование и обучение за периода 2014-2020, която цели постигане на европейската цел за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Тя идентифицира основните политики и аспекти за развитие на системата на образование за възрастни. На национални ниво се изпълняват конкретни мерки за изграждане на адаптивна система за образование и обучение за възрастни. Тя обхваща всички нива на образование и квалификация – общо, професионално и висше образование, така и образование за възрастни във всичките му аспекти – формални, неформални и самостоятелни. Предприетите мерки са свързани със създаването на образователна среда, която позволява на възрастните, независимо от техния личен, социален или икономически статус, да придобиват, обогатяват и развиват през живота си конкретни умения и ключови компетенции, необходими за достъпа им до заетост. Целта е да се осигури устойчива хармонична и разнообразна обучителна среда за представители на уязвими групи, включително възрастни със специални образователни нужди и хронични заболявания, както и лица в непривилегировано положение с оглед гарантиране равенство и достъп до качествено образование и обучение и по-пълноценна реализация на пазара на труда. Полагат се усилия за създаване на образование и обучение, които да се адаптират към нуждите на пазара на труда и да се поеме споделена отговорност за изготвянето и прилагането на учебни програми, за подобряване на практики за кариерно консултиране, както и за гарантиране качеството на формалното образование и обучение, неформалното обучение и самостоятелното обучение чрез въвеждане на система за валидиране на резултатите от обучението. Сред основните предизвикателства са насърчаване придобиването на универсални ключови компетенции от всички граждани, като учене, инициативност и предприемачески умения, културна информираност, както и така наречените „меки умения“ като работа в екип, вземане на решения, разрешаване на конфликти и др. Учебните програми за възрастни подкрепят придобиването и продължаващото развиване на девет ключови компетенции за образование на възрастни:

- Компетенции в областта на българския език;
- Езикови компетенции;
- Математически компетенции и основни компетенции по науки и технологии;
- Дигитални компетенции;
- Умения за учене;
- Социални и граждански компетенции;
- Инициативност и предприемчивост;
- Културна информираност и умения за изразяване чрез креативност;
- Умения за подкрепа на устойчиво развитие и здравословен начин на живот.

Въпреки мерките, предприети в областта на образованието за възрастни, участието в него в България остава много ниско в сравнение с други европейски държави (2.3% през 2017 г. спрямо средно 10.9% за ЕС).

Полската законова система в областта на образование за възрастни постоянно се променя. Реформите, които обхващат висшето образование (на академично ниво), както и професионалното обучение за възрастни, променят и развиват системата за организация на процесите, както и система за квалификации. Въпреки това промените не включват сферата на благосъстояние или психично здраве. Този втори аспект е предмет на системни решения само по отношение на деца и младежи (Закон за психологическа и педагогическа подкрепа за деца). По отношение на благосъстоянието на възрастни в образователната система няма конкретно законодателство. В закона за общото и професионално образование за възрастни само е споменато, че организацията на образователния процес изисква подходящи помещения и дидактическо оборудване, както и условия, които отговарят на правилата за безопасност и здраве. В Закона за науките и изкуствата, който регулира организацията на академичното образование, въпросите за благосъстоянието (освен социални условия и социални стипендии) не се засягат, но е налице висока автономност по отношение на организацията на образованието.

Това се дължи на допускането, че процесът на образование зависи от организацията на самите институции и те могат да направят това, което е необходимо, в рамките на съществуващата законова рамка. С други думи: което не е забранено, е позволено, няма нужда да се създават регулации относно неща, които могат да бъдат конкретно организирани от училищата или самите преподаватели. Дори стратегията за устойчиво развитие, издадена през 2017 г., се фокусира върху

наличието на образование за възрастни, особено за лица с увреждания (включващо образование), а не върху благосъстояние. Посочва се обаче общото правило, че една от конкретните цели е хармонично развитие на цялата държава, чувствителност към териториалното разнообразие и неговите предимства, при гарантиране, че цялото общество има високо качество на живот. Някои институции планират решения за благосъстояние в рамките на съществуващата законова рамка. Очевидно полското правителство се фокусира първо върху организационни и институционални промени, които могат да бъдат нагледно представени от Интегрираната система за квалификации, която постоянно се въвежда в Полша, или с голямата реформа на системата за висше образование от 2018 г.

Европейският съюз оказва конкретна подкрепа на усилията на държавите членки да осигуряват възможно най-добро образование и обучение за всички свои граждани. ЕС също така одобрява насърчаването на практики на многоезичие в Европа, които допринасят за преподаване и учене на чужди езици, насърчава мобилността на студенти, преподаватели, като по този начин улеснява обмена на информация и опит. На европейско ниво, на базата на **Образование и обучение 2020**, (Подобряване на политиката и предоставяне на обучение за възрастни в Европа) „обучението за възрастни се определя през 2013 г. като една от шестте тематични работни групи, които подкрепят държавите членки в подобряване развитието на политики. Целта е подкрепа на взаимно учене и разработване на препоръки за политики относно:

- Адресиране на основни умения на възрастните;
- Насърчаване използването на нови технологии и отворени образователни ресурси (OER) в образованието за възрастни;
- Повишаване на ефективността, ефикасността и целостта на политиките за обучение на възрастни.

Съществуването на политики и регулации от страна на Европейската комисия прави целите и предложените интервенции много по-ясни, по-функционални и осигуряващи много по-добри инструкции към държавите, тъй като те съдържат предложения за действия на национално ниво и на ниво ЕС.

Сътрудничеството на компетентните органи, мобилността, ученето през целия живот и социалната единност са сред въпросите, разглеждани от текста за Европа 2020. В допълнение, консултирането през целия живот под формата на професионални насоки имат своето място сред услугите, предлагани като част от учене през целия живот и имат своята значима роля в отговор

на постоянните промени в работното време. Следователно, образованието за възрастни поставя по-голям фокус върху признаването на умения чрез прозрачност и сертифициране на умения, което ще допринесе положително за увеличаване на мобилността и привличането на обучаеми от други държави в или извън ЕС, което е желан резултат.

Също така, се споменава, че стратегическият дългосрочен фокус върху устойчиво предоставяне на обучение за възрастни изисква ефективно управление и по-системен подход, който може да подобри основните умения и ще помогне за редица области от политиките. В допълнение, както е посочено в документа, „политиките, които поддържат признаването на предходно образование представляват промяна във фокус от измерване на входящите елементи и процеси към резултатите от обучението. Валидирането признава, че голяма част от развитието на умения се случва извън академичната среда. За възрастните обучаеми валидирането на умения, развити в неформална среда и самостоятелно, може да осигури необходимите квалификации и да позволи по-добра заетост и/или възможности за допълнително образование“. Следователно, политиките за обучение на възрастни трябва да бъдат по-единни и приобщаващи.

Отговорностите по отношение на политиката за обучение на възрастни в Европа са на няколко министерства и агенции, като Министерство на образованието, Министерство на правосъдието, учебни центрове и др., както и на няколко нива на изготвяне на политики – местно, регионално и национално. Това разпределение на задълженията и споделяне на отговорности може да доведе до фрагментация на политиките за обучение на възрастни, а ефикасността им да е негативно повлияна от недостатъчна координация.

С оглед на бързите промени на пазара на труда се осъзнава, че професионалните стандарти и стандартите за обучение трябва редовно да се преразглеждат, съгласно последните развития. Предпоставка за този преглед е тясно и градивно сътрудничество между бизнес сектора, социални компании, гражданското общество и доставчиците на обучение и образование за т. нар. правила, които играят ключова роля за нови данни, както е посочено в обявлението за учене през целия живот.

Изследването Ползи от учене през целия живот (BeLL) разглежда ползите за обучаемите от участието в организирано неформално, непрофесионално, доброволно образование за възрастни в Европа. Финансирано от ЕК в рамките на програма Учение през целия живот (КД1, Изследвания и сравнителни проучвания), изследването BeLL е проведено от консорциум от партньорски организации от девет държави членки плюс Сърбия като десети асоцииран партньор. Интервютата показват значимостта на ползите, свързани със социално взаимодействие и

социални мрежи, както и тези, които са свързани с индивидуално благосъстояние и удовлетвореност от живота.

Данните показват, че възрастните обучаеми получават редица ползи от либералното образование за възрастни. Те се чувстват по-здрави и изглежда, че водят по-здравословен начин на живот; изграждат нови социални мрежи и имат подобро благосъстояние. В допълнение, възрастните, които участват в либерално образование за възрастни, се чувстват по-мотивирани да се ангажират с учене през целия живот и гледат на него като на възможност за подобряване на живота си. Тези ползи се споделят от обучаеми във всички курсове, от чужди езици и изкуства до спорт и гражданско образование. Едно от основните предизвикателства на проекта обаче е, че изследването дава данни за споделени от участниците възприятия относно ползите, а не обективни доказателства, наблюдавани на практика или измерени на базата на поведенчески промени.

Европейският съюз също така е изготвил **Европейски дневен ред за образование за възрастни**. Целта на тази европейска инициатива е политическо сътрудничество между държавите членки с цел осигуряване на възможности и насърчаване на възрастните да развиват и подобряват своите умения и способности на всеки етап от живота си. В центъра на тази политика е разбирането, че образованието при възрастните е жизнено важна част от пътя към учене през целия живот. Както е посочен в Европейския дневен ред за образование за възрастни, „през 2011 г. министрите на образованието на държавите членки се ангажираха да работят за дългосрочна визия за образованието за възрастни, включително:

- По-добри възможности за всички възрастни за достъп до качествени възможности за обучение в живота си, за всякакви цели
- Фокус върху автономност на обучаемия
- По-голяма информираност за нуждите от учене през целия живот
- Ефективни системи за ориентиране и валидиране през целия живот
- Гъвкава организация, включително учене в компанията и базирано на работното място
- Ангажираност на социалните партньори и гражданското общество; централната и местната власт.

Препоръката на Европейския съвет от 22 май 2018 г. се позовава на ключови компетенции за учене през целия живот. В този документ благосъстоянието се споменава в контекста на две компетенции:

Личностна, социална компетенция и придобиване на умения за учене:

Компетенцията е базирана на положително отношение към личното, социално и физическо благосъстояние и учене през целия човешки живот. Базирана е на нагласа за сътрудничество, асертивност и почтеност. Това включва уважение към разнообразието на другите и техните нужди и готовност за преодоляване на предразсъдъци и правене на компромиси. Лицата трябва да могат да идентифицират и определят цели, да се мотивират, да развиват устойчивост и увереност за напредък и успех в ученето през целия си живот. Нагласата за решаване на проблеми спомага както учебния процес, така и способността на лицето да се справя с препятствия и промяна. Тя включва желание за прилагане на наученото по-рано и житейския опит и любопитство и търсене на възможности за научаване и развитие в различен житейски контекст.

Дигитална компетенция:

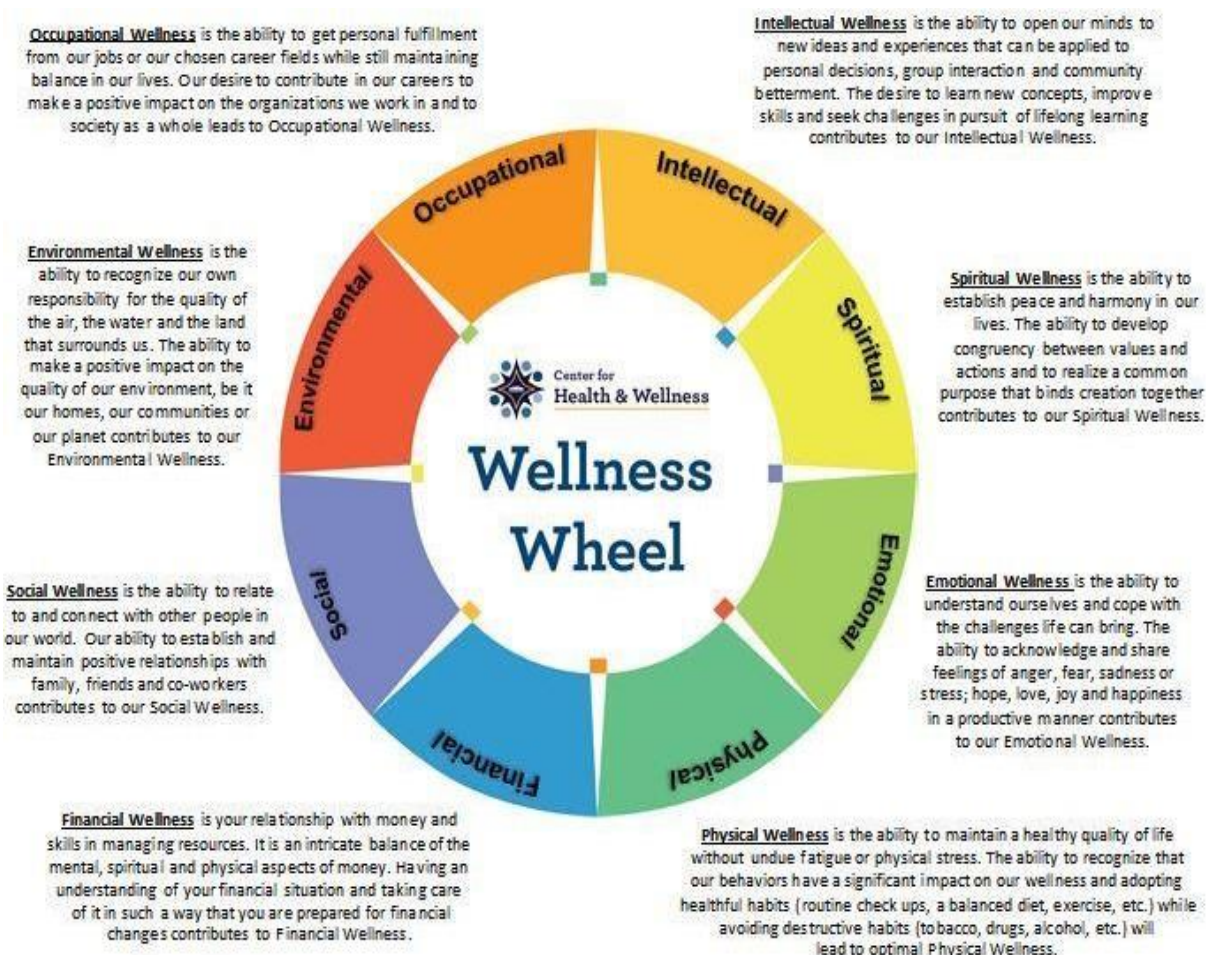
Дигиталната компетенция включва уверено, критично и отговорно използване на и ангажиране с дигитални технологии за учене, работа и участие в обществото. Тя включва информационна грамотност и знания за данни, комуникация и сътрудничество, медийна грамотност, създаване на дигитално съдържание (включително програмиране), безопасност (включително дигитално благосъстояние и компетенции, свързани с кибер сигурност), въпроси, свързани с интелектуалната собственост, решаване на проблеми и критично мислене.

Европейската асоциация за образование на възрастни е изготвила Манифест за обучение на възрастни през 21 век. По отношение на здраве и благосъстояние в нея се посочва, че:

„възрастните обучаеми водят по-здравословен начин на живот и имат подобро благосъстояние. Образованието сред възрастните допринася за личностно развитие и реализация. Здравето на нашите общества зависи от ученето през целия живот.“ Чрез този манифест се дава възможност за справяне с бъдещето по позитивен начин и с всички необходими умения, знания и компетенции. Този манифест се счита за изключително полезен ръчник за образование за възрастни. Според документа то може да помогне за промяна на живота и цялостна трансформация на общества и възприятия. Образованието е универсално човешко право и обществено благо. То е важно за засилване на образованието за възрастни на европейско ниво. Този манифест показва как образованието за възрастни допринася за положителното развитие на Европа.

Както е посочено в Манифеста, *„Здравето и образованието са свързани: да се грижим за здравето и благосъстоянието си през своя живот изисква знания, умения, нагласи и*

отношения, развивани през целия живот. Здравето на нашите общества зависи от ученето през целия живот. Ученето прави хората по-уверени, успешни и наясно със собствените им способности и умения, което води до подобрена способност за управление на техния живот и здраве. Курсовете за обучение за възрастни осигуряват възможности за събиране на хората и следователно засилват техните социални мрежи, което е изключително важно за благосъстоянието. Тези ползи допринасят не само за тяхното личностно развитие и реализация, но и имат много положително влияние върху целия им живот.”⁷

Изображение 8: Колело на благосъстоянието с всички аспекти, представено от Центъра за здраве и благосъстояние

⁷ <https://yourhealthandwellbeing.org/>

6 Карта на фокус групи

В рамките на разработване на Интелектуален продукт 1 в проекта Wellness 2, 106 души участваха в общо 15 фокус групи. Констатациите от проучването са повлияни от личните виждания и опит на участниците. Като цяло резултатите показват общ модел и разкриват, че респондентите имат сходни виждания по темата. Това, което наблюдавахме на базата на нашето взаимодействие и фокус групите с целевите групи е, че е налице нужда от създаване на иновативни инструменти, които се фокусират върху психичното здраве и благосъстояние, както и от разбиране, че е необходимо дългосрочно усилие за постигане на желания резултат. Въпросниците, които бяха разпространени сред фокус групите, са инструментът за този процес, а избраният метод са фокус групите. Един от най-важните фактори за създаване на атмосфера на благосъстояние в образованието е процесът да бъде по-неформален. Това може да бъде постигнато чрез включване на хората, които използват предмета на обучението в ежедневието си живот. Това означава, че хората, които се занимават практически с предмета (например, като практикуват уменията, които ще преподават), са най-добре запознати с всички негови аспекти и знаят много за методологията на учене и използване. Като се ангажират (наред с учителите), се избягва прекалената теоретичност на обученията. Чрез личен контакт с обучаемия те понякога могат да постигнат най-добрите резултати, като също така създават неформална атмосфера на учене (социални срещи вместо обучения). Също така, преподаването от млади хора, които обикновено са обучаеми, създава специфична атмосфера на отговорност и прави учебния процес по-ефективен. По-долу е представен анализ на нуждите и пречките при поведението на всяка целева група и категория.

7 Резултати от фокус групите по избрана категория

Среда

Възрастни обучаеми	
Нужди	Създаване на среда на благосъстояние чрез уважение към учителите.
	Повишаване на личната им информираност относно ползите от благосъстоянието.
	Провеждане на уроци в по-удобна позиция; обученията обикновено се провеждат на бюра и столове, но понякога по-удобни места за сядане (като кресла и дивани) и поставки за лаптопи вместо бюра могат да осигурят по-релаксираща атмосфера.
Пречки	Липса на средства, липса на време и липса на информация относно учебни програми.
	Неподходяща материална база, цена на учебния курс.
	Локация на учебния център.
Поведение - навици	Лично неудобство заради поведение на групата.
	Възрастните обучаеми може да си донесат собствена чаша за кафе. Това е както екологично, така и създава лично отношение, а не само природосъобразно провеждане на обучението (без пластмаса и без хартия).
	Повишаване на тяхната информираност и разбиране за опазване на околната среда.

Среда

Обучители

<i>Нужди</i>	Препоръчва се осигуряване на смесена методология, прилагане на съвременни, практически ориентирани обучителни методи като геймификация, учене, базирано на проблеми; симулации, дигитални учебни инструменти и др. Тези методи могат да бъдат систематично събрани и обяснени със силните и слабите им страни, което да позволи на учителите да изберат най-подходящите. Учителите трябва да получат подкрепа за провеждане на практически ориентирани обучения чрез използване на методи за геймификация, учене, базирано на проблеми, съвместно учене и обърнати класни стаи.
<i>Пречки</i>	Липса на управление, неправилно структурирани програми, особено ограничения за онлайн обучение. Много важно е да се вземе под внимание обратната връзка от страна на участниците.
<i>Поведение - навици</i>	Гарантиране, че те (както и административния персонал) са на разположение, чакат и посрещат, показват къде се провежда обучението, посочват къде е кафето и къде са тоалетните, представят се в началото на обучението.

Среда

Административен персонал	
<i>Нужди</i>	Предварителното определяне на очакванията на обучаемите и участниците в учебните групи може да помогне за ограничаване на последващи проблеми.

Пречки	Липса на управление.
	Неправилно структурирани програми, особено ограничения за онлайн обучение.
	Липса на време за оценяване на обратната връзка на всеки участник.
	Реконструкция и ремонт на съоръжения, които се чупят или унищожават от използване и с течение на времето.
	Липса на оборудване.
Поведение - навици	Сътрудничеството между участниците и административния персонал е изключително важно за подготовката на добре изпълнено и полезно обучение.

„Меки“ Аспекти

Възрастни обучаеми	
Нужди	Информацията, предоставена преди обучението, е особено важна за обучаемия (храна, облекло, нужда от компютри и др.).
	Мотивацията се базира на желанието да продължават да преследват своята страст, като пътуване или готвене, но като се адаптират към новите нужди на съвременния свят.
	Използване на иновативни подходи.
Пречки	Възникват проблеми с английския език или ИКТ уменията, които са основа за почти всички настоящи учебни курсове.
Поведение - навици	Добри социални отношения, равенство, сътрудничество, солидарност и приятелска среда.

	Работа по всяка тема, разглеждайки я от различни гледни точки.
--	--

„Меки“ Аспекти

Обучители	
Нужди	Допълнителни квалификации и личностно развитие чрез обучения (специфични меки умения за работа в сферата на образованието за възрастни).
	Предлагат се сценарии за упражнения за интеграция, за облекчаване на стреса или релаксация.
	Подобряване на дигиталните умения в съответствие с технологиите, които оказват влияние върху образованието за възрастни.
Пречки	Липса на обучение за справяне с проблеми в комуникацията с проблемни обучаеми.
Поведение - навици	Обучителите инициират разговори между членовете на групата, особено в началото и по време на обучението.
	Добри социални отношения, равенство, сътрудничество, солидарност и приятелска среда.
	Използване на методи за разчупване на леда, отваряне на групите за допълнителна комуникация и създаване на възможности за откриване на сходни черти/интереси.
	Обучителят не трябва да прави допускания, а да пита и да се съобразява с нуждите на обучаемите.
	Създаване на синергия в работните групи, често се използват игри за създаване и работа в екип.

	Обучителите трябва да започнат урока спречивяванията на обучаемите, за да работят върху удоволствието, че всички са заедно в класната стая, без да ги натоварват с домашна работа.
	Допълнителната комуникация, която учителят поддържа – например в социалните медии, особено за по-дълги курсове – насърчава активна комуникация между членовете на групата.
	Прилагане на нови практики, нови курсове, нови начини за привличане на възрастни обучаеми, нови начини за решаване на проблеми, както и фактори за идентифициране на благосъстояние и развитие на социална идентичност.

„Меки“ Аспекти

Административен персонал	
<i>Нужди</i>	Административният персонал се нуждае от собствена програма за обучение и задържане, за да може да подобрява лидерските си умения и да бъде по-решителен и ефикасен.
<i>Пречки</i>	Центровете за образование за възрастни имат отговорен административен персонал, който може да идентифицира нуждите от съоръжения и да предложи креативни решения, но без съответното финансиране тези визии не могат да се реализират.
<i>Поведение - навици</i>	Добрите социални отношения, равенството, сътрудничеството и приятелската среда могат да подобрят благосъстоянието на преподаватели,

	обучаеми и персонал в сферата на образованието за възрастни.
	Въвеждане на нови практики, нови курсове, нови начини за привличане на възрастни обучаеми, нови начини за решаване на проблеми, както и фактори за благосъстояние и развитие на социална идентичност.

Организационни въпроси

Възрастни обучаеми	
<i>Нужди</i>	Трябва да задават въпроси или да искат разяснения за нещата, които не са им ясни, в началото или по време на учебния процес. Гласът им трябва да бъде чул и оценен във връзка с благосъстоянието им.
<i>Пречки</i>	Възрастните обучаеми не винаги разполагат с таксите за образованието си от публични институции. Изключително бързият темп на живот и отговорности намаляват времето, което имат за себе си.
<i>Поведение - навици</i>	Възрастните обучаеми са заети хора от различни професии и с различно образование с конкретни нужди и проблеми, които се опитват да разрешат чрез

	образование. Следователно учебната програма трябва да бъде адаптирана спрямо аудиторията и предварителната ѝ обратна връзка относно очаквания и нужди.
--	--

Организационни въпроси

Обучители	
Нужди	Най-важната част от обучението е (кафе) паузата, която подпомага социализирането между обучаеми и обучители. Необходимост от създаване на „контролен списък“ за добра подготовка на курса. Той трябва да включва съвети за подготовка с необходимост от изпращане на подходяща и пълна информация на обучаемите известно време преди започване на курса, от оборудването, необходимо за самия курс, до контакт с бенефициентите след обучението. Важни аспекти като много разговори и комуникация се случват през това време. Важен аспект е, учителят да предостави половин час по-рано и половин час по-късно, за да отговаря на въпроси. Ако самият учител е готов да води т.нар. допълнителна комуникация с обучаемите, в социалните медии или след самото обучение, това ще повиши откритостта и информираността на групата и ще гарантира интереса на възрастните обучаеми към допълнително обучение. Обученията за учители могат да помогнат за идентифициране и разбиране на нуждите на целевата
Пречки	
Нужди	

	група и се считат за необходими. Уроците трябва да се организират с използване на малко хартия и много визуални материали, като PowerPoint и инфографики. Трябва да се организират дейности навън, за да се разнообрази учебната среда.
<i>Пречки</i>	Липса на структурни и финансови ресурси за правилно изпълнение на образователните дейности. Липса на взаимодействие с институциите за засилване на връзката между образователните програми и заетостта. Образователните програми трябва да се фокусират върху житейския опит на възрастните обучаеми и върху създаване на конкретен план, съобразен с техните нужди.
<i>Поведение - навици</i>	Обучителите/персоналът в образованието за възрастни могат да подкрепят благосъстоянието на обучаемите чрез повече информация и информираност. Те трябва да насърчават начин на живот и положителен избор, които подкрепят и стимулират човешкото развитие и взаимоотношения. Включване на възможно най-много примери, съвети, тънкости. Особено вместо теория. Гъвкавост – по отношение на методи, материали и време. Планирането на времето трябва да включва възможност за късно започване и по-късно приключване. Трябва да има отделено време за хората, които се затрудняват при разбирането на дадени теми. Ангажиране на всички членове в процеса: учител и обучаеми. Следователно трябва да се включат и техники за мотивиране и привличане на внимание.

	Приятелско оценяване, без стресиране на обучаемите. Тестовите и изпитите обикновено припомнят времето в училище и стреса от изпитване.
--	--

Организационни въпроси

Административен персонал	
<i>Нужди</i>	Включване на мнемоника (техники за запаметяване) и начините за научаване на различни стилове на учене. Също така, информация за организиране на времето, справяне със стреса, предизвикан от продължително учене.
<i>Пречки</i>	Образованието трябва да се възприема като нещо естествено, независимо от възрастта. Не трябва да се разглежда като задължение, а като нещо естествено. Макар че когато става дума за възрастни, а не за младежи, те имат желание да обяснят всички свои ходове и действия с цел избягване на конфликти. Задълженията им произтичат от строгата образователна система. Гъвкавостта е изключително важна – гъвкавост по отношение на време, съдържание и методи. Но преди всичко: Гъвкавост на системата. Не като цяло, но това, което е интересно за хората, заинтригувани от темата. Следователно е по-добре да се даде обща представа за системата и да се концентрирате върху конкретни, професионални курсове след това. Реалността се променя, така че и необходимостта от конкретни умения се променя. На административния персонал му липсва

	гъвкавост в системата.
<i>Поведение - навици</i>	Понятието „благосъстояние“ означава хармония на елементите за персонала, която да позволява на обучаемите да намират източник на мотивация във всеки аспект на ученето, от административната част до хората, които почистват класните стаи. Едно от най-силните твърдения е, че образованието на всяка възраст е процес, който изисква усилие от страна на обучаемия, а ако това усилие се активира в среда на благосъстояние, то не е толкова голямо. Персоналът, работещ в образованието за възрастни, може да подкрепя благосъстоянието на обучаемите чрез повишена информираност, насърчаване на солидарен начин на живот и положителни избори, подкрепа и стимулиране на човешкото развитие и отношения. Носене на зарядни и кабели по време на обучението – това винаги се иска от обучаемите.

Предложени етапи на обучителния процес според фокус групите

ЕТАПИ НА ОБУЧИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

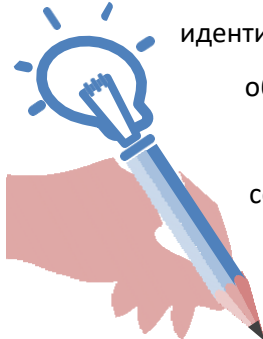
Преди обучението	По време на обучението	След обучението
предварителна обратна връзка относно очаквания и нужди идентифициране на фактори на благосъстоянието с оглед на концепцията на Wellness2 очакванията на обучаемите в контекста на участието им в създаването/коригирането формата на курса изграждане на мотивация на обучаемите информация преди обучението (храна, облекло, необходимост от компютри и др.)	Интеграция: време за разчупване на леда, отваряне на групите Практически ориентирани обучения: използване на методи на геймификация, учене, базирано на проблеми, обърнати класни стаи; включване на възможно най-много примери Иновативни и интересни: нови практики, нови курсове, нови начини за привличане на възрастни обучаеми, нови начини за решаване на проблеми; мнемоника и начини за научаване на различни стилове на учене; много визуални материали като PowerPoint и инфографики Гъвкавост: по отношение на методи, материали и време. Планирането на времето трябва да е съобразено със способностите, работата и ангажираността на обучаемите. Трябва, също така, да се отдели време за хората, които се затрудняват с разбирането на дадени теми Ангажиране на всички участници в процеса: обучители обучаеми. Следователно трябва да се включат и техники за мотивиране и привличане на вниманието като енерджайзери или игри	„Приятелско“ оценяване, без стресиране на обучаемите. Тестовите и изпитите обикновено припомнят времето в училище и стреса от изпитване Отговор на нуждите, определени от слушателите в началото и доколко са удовлетворени На мениджърите на обучението трябва също да се предлагат работни посещения, възможности за самостоятелно развитие с цел генериране на нови идеи

Подробна работа по всяка тема, разглеждане от различни гледни точки Подкрепа: обучаемите може да се нуждаят от подкрепа, например с английския при използване на компютри	
---	--

„МЕКИ“ АСПЕКТИ, КОИТО ТРЯБВА ДА СЕ ВЗЕМАТ ПРЕДВИД ОТ ДОСТАВЧИЦИТЕ НА ОБРАЗОВАНИЕ

социална идентичност, повишена информация и информираност, солидарен начин на живот, положителни избори, подкрепа и стимулиране на човешкото развитие и отношения; мотивация и страст; социални отношения; равенство; сътрудничество; комуникация между членовете на групата

8 Основни елементи на Картата на благосъстоянието

Този раздел анализира **Картата на благосъстоянието в образованието за възрастни**, като идентифицира ключовите области за подобряване на учебния процес за обучаеми, обучители и административен персонал. Резултатите от проекта ще позволят на посочените по-горе целеви групи да се развиват чрез програми за ментално, социално и физическо благосъстояние, като ключ към успеха в обучението. На базата на новия Естонски план за развитие на образованието 2021–2035, благоприятната обучителна среда се дефинира по следния начин:

„Благоприятната обучителна среда е комбинация от психични, социални и физически условия за учене, които подкрепят ефикасността и самочувствието на обучаемите, развитието на житейски умения и социални компетенции, както и психичното и физическо здраве като цяло“. За целите на настоящата карта това определение е първият основен момент.

На базата на констатации от сравнителния преглед на литературата и нейното приложение на работното място чрез пряка комуникация с целевата група, Картата посочва, че фокусирането върху ежедневна подкрепа и овластяване трябва да е приоритет за всички заинтересовани страни. След анализ на данни информацията е обработена и оценена от партньорите, като се очертават шест тенденции, които трябва да доминират в областта на образованието за възрастни, както следва:

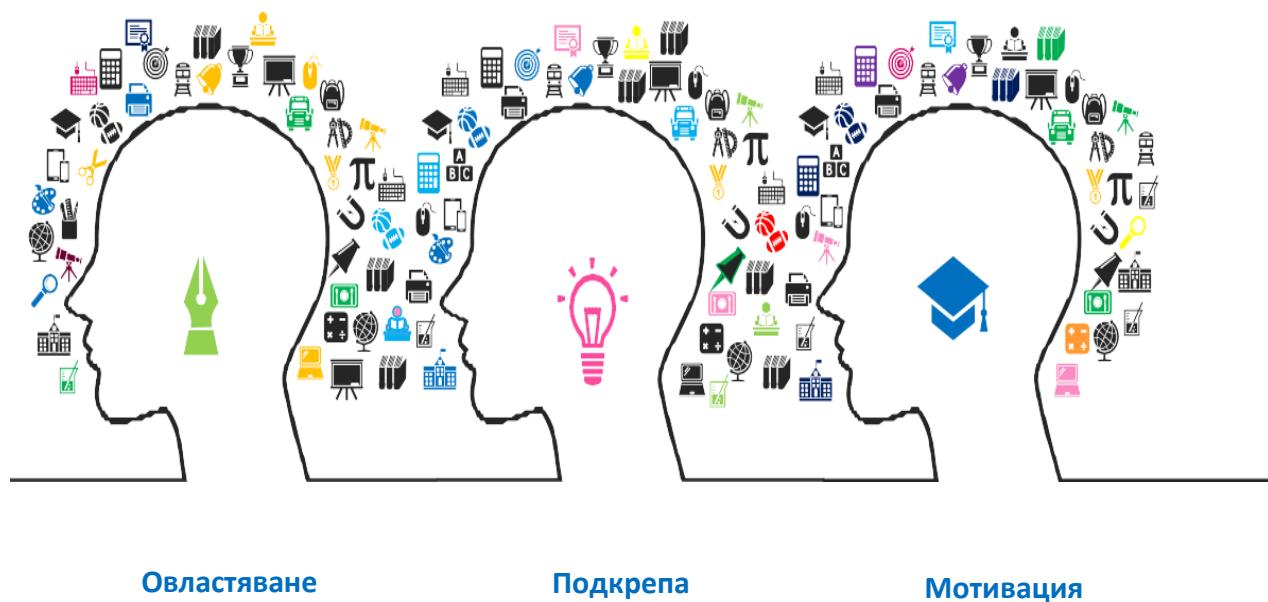
7. Подкрепа на всички аспекти от благосъстоянието на преподаватели и административен персонал: физическо, социално, емоционално и финансово.
8. Повишено признание за значимостта на управление на стреса за трите целеви групи.
9. Повишена информираност в подкрепа при психични проблеми на обучаемите.
10. Осъзнаване от страна на административния персонал, че благосъстоянието на екипите е негова важна отговорност. Той е отговорен за създаването на физическата среда.
11. Обучение, както и ориентиране, на преподаватели и административен персонал чрез специализирани консултации с психолози.

12. Подкрепа на многообразието с дейности, фокусирани върху овластяване на жени, възрастни хора и лица с увреждания и други уязвими групи.

На базата на проучването, проведено в **Естония, Кипър, Италия, Полша и България**, партньорите идентифицират тези шест тенденции, които могат ефективно да повишат информираността на преподавателите с цел подкрепа и овластяване на обучаемите, както и за холистичен подход към концепцията за благосъстояние.

По-долу са представени по 6 основни точки за всяка категория на целевата група. **Според картата административният персонал трябва да се фокусира върху Овластяване, преподавателите – върху Подкрепа, а възрастните обучаеми – върху Мотивация.**

Карта на благосъстоянието

Administrative Staff

Staff of adult education centers play an active role in establishing a friendly environment where both adult learners and trainers feel included, connected and respected

Constantly ask and analyze the needs and feedback of learners and trainers, intermediate information between learners and trainers, are aware of trends and regulations in the field of education.

Build links with local organizations, NGO's, public authorities and local stakeholders that can support adult education centers in covering their needs through cooperation

In collaboration with the trainers they can develop school policies, plans and structures for protecting the safety and promoting the wellbeing of staff, students, and families.

Administrative Staff

Development plans, daily work organization and the quality assessment system are promoting the dissemination and implementation of educational innovations and the creation of the wellbeing learning environment

The organizational culture is caring and cooperative, supports the development of soft skills and the well-being of all (administrative staff, trainers, adult learners), including better physical and mental health, constructive resolution of disagreements and crises

Trainers

Collaboration and engagement with adult learners, administrative staff, other trainers. Trainers should function as a communication channel between the administrative staff and the adult learners transfer each other's requirements and recommendations.

Enhances learners in setting individual learning goals, helping to link them to the goals of the curriculum

Spend time to improve social and emotional skills of the learners by using science-based knowledge and evidence-informed practices inside and outside of the curriculum and increase mental health awareness to help them feel more confident.

Trainers should improve their soft skills, time management and digital skills, take care of your well-being and self-development, avoid burnout. Abilities and characteristics that support collaboration, human development and creativity are important for the adult educator.

Trainers

The trainer supports the learning process and self-development of adults in a purposefully created learning situation, takes into account the individuality and group processes and supports their personal development.

Applies various techniques to create a supportive social environment for learning, involving learners. Creates a physical, mental conducive to learning, even in difficult conditions, using one's creativity and experience.

Use of teaching methods that encourage interaction, continuous feedback on learner outcomes, individual approach, use of assessment that is constructive, not judging.

Re-evaluate, adjust (or adapt) often the learning process and inform the administrative staff on time to improve the decision-making process as a way to respond timely to learners changing needs, provides feedback to learners.

Adult Learners

Understanding and awareness of personal motivation, ability to set goals, based on self-awareness, better self-understanding, desire for self-development

Communicate with other learners, support each other maintain positive and caring behavior relationships, feel connected with each other and increase their social and emotional skills to be respectful, tolerant and resilient

Engage in occupational learning to build capacity for enhancing the social, emotional and learning outcomes and be committed to them

Have their own voice and don't be ashamed to express their concerns and needs and find ways to enhance personal resilience, realize that their wellbeing is also their personal responsibility

Adult Learners

Respect and learn to appreciate the diversity of the learning community and support all adult learners and families, including those from vulnerable groups

Belonging to a group, participating in group processes and activities, accepting and valuing others' differences, appreciating the contribution of others – gratitude

All members of the educational community are active participants in building a welcoming educational culture that values diversity, and fosters positive, respectful relationships.

Recognize and value the role and contribution of staff and trainers, in creating and maintaining the positive environment

projectwellness.eu

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

9 Заключение бележки

Това изследване е цялостно представяне на проучвания в областта на теоретичните и практически ефекти на „благосъстоянието“ в образованието за възрастни. По отношение на четирите основни сфери на благосъстояние: физическа, психологическа, духовна и социална, е важно да се гарантира, че тези характеристики ще бъдат изпълнени при разработването на модели за образование на възрастни. Благосъстоянието в образованието е свързано с удовлетвореност и емоционална осъзнатост. Състоянието на благосъстояние за целите на този проект е отражение на качеството на образованието за възрастни. Как обучаемите виждат и как се чувстват, по какъв начин учат по-ефективно и как персоналът в образованието може по-добре да върши работата си са само част от факторите, които възникват в резултат от емоционалното, психологическо и духовно благосъстояние. Забележително е, че резултатите от проучването на различни процедури в петте партньорски държави показват, че са налице различни практики, когато става дума за благосъстояние. Също така, правителствата реализират алтернативни начини на учене при образованието за възрастни. Както се вижда, възможностите, давани на обучаемите за знания независимо от тяхната възраст ги мотивират да продължават да учат. Общото при всички разглеждани примери обаче е значимостта, която се отдава на поддържането на благосъстояние в образованието. Този доклад представя констатации от проучванията в Кипър, България, Естония, Полша и Италия, като анализира една добра практика, която може да бъде ефективна за целите на този проект. Иновативната карта на благосъстоянието обединява препоръки за установяване и подобряване на благосъстоянието в образованието за възрастни на базата на сравнително проучване в Естония, България, Кипър, Полша и Италия.

Приложение I – Библиография

<https://www.miur.gov.it/web/guest/istruzione-degli-adulti> <http://www.indire.it/>

<http://www.gruppocs.it/wp-content/uploads/2017/07/Presentazione-fierIDA-rev-RE.pdf>

<https://comune.rovigo.it/web/rovigo/vivere/museo-grandi-fiumi>

Official site of Education, Audiovisual and Culture Executive Agency in the European Commission:

https://eacea.ec.europa.eu/homepage_en

Official site of Ministry of Education and science, Bulgaria: <https://www.mon.bg/en/100000>

Official site of Ministry of Labour and Social Policy, Bulgaria: <https://www.mlsp.government.bg/>

Official site of Employment Agency, Bulgaria: <https://www.az.government.bg/bg/>

Official site of National Agency for VET, Bulgaria: <https://www.navet.government.bg/en/>

Official site of Human resources development Operational programme: <https://esf.bg/>

Official site of Human resources development Operational programme 2013-2017: <http://ophrd.government.bg/>

Official site of Learn Chinese with Yana Jin: <https://www.yanajin.com/>

Official site of DynamiX Lab: <https://www.dynamixlab.com/>

Official site of Software University: <http://softwareacademy.bg/>

<HTTP://www.indire.it/WP-CONTENT/UPLOADS/2018/05/VIAGGIO-ISTRUZIONE-ADULTI-IN-ITALIA.PDF>

<https://medlit45.eu>

<http://edu-urban-gardening.eu/results.html> http://onthemove-project.eu/onthemove_it.pdf

<https://www.miur.gov.it/istruzione-degli-adulti> <http://www.edapistoia.it/sessione/yoga-della-risa>

<http://craftwellbeing.eu/>

<https://www.b-inclusive.net/generel-guidelines/> <https://www.b-inclusive.net/specific-guidelines/>

<https://www.b-inclusive.net/specific-guidelines/visual-impaired/> <https://www.b-inclusive.net/specific-guidelines/hearing-impaired/>

<https://www.b-inclusive.net/specific-guidelines/sign-language/>

Biasin, C. (2012). Le transizioni. Modelli e approcci per l'educazione degli adulti. Lecce, Pensa Multimedia Editore.

Cambi, F. (2010). La cura di sé come processo formativo. Roma-Bari, Laterza.

https://ec.europa.eu/assets/eac/education/library/reports/policy-provision-adult-learning_en.pdf

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7851&type=2&furtherPubs=yes>

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001591/O/D20171591.pdf>

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20060310216/O/D20060216.pdf>

<https://konstytucjadlanauki.gov.pl/>

<https://archiwum.miiir.gov.pl/media/48672/SOR.pdf>

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/bulgaria_en

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-56_en

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/estonia_en

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/cyprus_en

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/italy_en

<https://epale.ec.europa.eu/en/organisations/adult-education-centers-nicosia>

<https://www.die-bonn.de/doks/2014-zypern-01.pdf>

<http://www.bell-project.eu/cms/wp-content/uploads/2014/06/Final-Report1.pdf>

https://eaea.org/wp-content/uploads/2019/04/eaea_manifesto_final_web_version_290319.pdf

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)

<http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>

<https://www.riigikantselei.ee/et/Eesti2035>

https://vatek.ee/wp-content/uploads/2016/05/WHO_et-en_05689_Vaimse-tervise-strateegia_en_ED_C.pdf

https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/welfare_development_plan_2016-2023.pdf

<https://www.b-inclusive.net/specific-guidelines/learning-disabled/> <https://www.b-inclusive.net/specific-guidelines/in-estonian/> <https://www.b-inclusive.net/general-guidelines/translation-into-estonian/>

<http://www.bell-project.eu/cms/wp-content/uploads/2014/06/Final-Report1.pdf>

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)

https://eaea.org/wp-content/uploads/2019/04/eaea_manifesto_final_web_version_290319.pdf

<http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>

<https://www.riigikantselei.ee/et/Eesti2035>

https://vatek.ee/wp-content/uploads/2016/05/WHO_et-en_05689_Vaimse-tervise-strateegia_en_ED_C.pdf

https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/welfare_development_plan_2016-2023.pdf

<http://www.bell-project.eu/cms/wp-content/uploads/2014/06/Final-Report1.pdf>

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)
<http://www.hrdauth.org.cy/>

<https://paideia-news.com/ekpaideysi/2020/02/11/i-eyeksia-ton-ekpaideytikon-proypothesi-gia-tin-ekpaideytiki-epityxia/>

Addeo, F., Montesperelli, P. (2007). Esperienze di analisi di interviste non direttive. Roma, Aracne.
Kvale, S. (2007). Doing Interviews. London, SAGE.

Patton, M. (1990). Qualitative evaluation and research methods. Beverly Hills, CA, Sage.
Accorsi, M. G. (2013). Insegnare le competenze. Rimini, Maggioli Editore.

Alessandrini, G., Pignalberi, C. (2012). Le sfide dell'educazione oggi. Nuovi habitat tecnologici, reti e comunità. Lecce, Pensa Multimedia Editor

Приложение II Компилиран доклад с констатации от фокус групите

СТЪПКА НАПРЕД В БЛАГОСЪСТОЯНИЕТО В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО ЗА ВЪЗРАСТНИ WELLNESS 2 ПОЛША-КИПЪР-ИТАЛИЯ-БЪЛГАРИЯ-ЕСТОНИЯ КОМПИЛИРАН ДОКЛАД ОТ СЕСИИТЕ НА ФОКУС ГРУПИТЕ

ПРЕДГОВОР

WELLNESS 2 е двугодишен проект, базиран на възприятието (придобито чрез пряко наблюдение и оценка на въздействието от обучителни курсове), че мотивацията на възрастните обучаеми в образованието за възрастни, поради спецификата на конкретната целева група, е един от ключовите аспекти за успех в този образователен сектор.

Компилираният доклад от фокус групите дава полезна информация, събрана от всички партньори по време на проучването, проведено между декември 2019 г. и януари 2020 г. в държавите партньори, което прави съпоставката още по-интересна.

Настоящият доклад представя основните констатации относно благосъстоянието в образованието за възрастни в Естония, България, Кипър, Полша и Италия от преподаватели, възрастни обучаеми и лица, свързани с управлението и администрацията в образованието за възрастни.

Докладът завършва с препоръки за по-нататъшните етапи от проекта.

Frame, Полша

февруари 2020 г.

Въведение

В проекта „Стъпка напред в благосъстоянието в областта на образованието за възрастни“ с цел адекватно разпознаване на нуждите и правилно разработване на следващите етапи беше подготвено и реализирано изследване в първите месеци от проекта. Една от дейностите бе проучването на добри практики. За да се създаде този компилиран доклад относно благосъстоянието в областта на образованието за възрастни в държавите партньори, във всяка държава се проведе всеобхватно документално проучване. Всеки партньор разгледа концепцията за благосъстояние, по-специално в областта на образованието, като бяха идентифицирани различни примери като вдъхновяващи практики за благосъстояние в образованието.

Друга дейност бе провеждането на интервюта с фокус групи във всяка от държавите партньори. Методологията на фокус групите, както и въпросниците, бяха обсъдени и уточнени с целия консорциум. Трите групи респонденти включват:

- Преподаватели, работещи в областта на образованието за възрастни;

- Възрастни обучаеми;
- Персонал на организации за обучение на възрастни.

В рамките на дейностите, свързани с разработването на Интелектуален продукт 1 в проекта Wellness 2, участваха 106 души общо, включени в 15 фокус групи (Таблица 1). Резултатите от проучването са повлияни от личната гледна точка и опит на участниците.

Таблица 1 Участници във фокус групите (брой)

Кипър	България	Полша	Естония	Италия	Общо
ФОКУС ГРУПИ С ПРЕПОДАВАТЕЛИ					
6	4	6	7	8+5	36
ФОКУС ГРУПИ С ВЪЗРАСТНИ ОБУЧАЕМИ					
5	5	7	5	10+5	37
ФОКУС ГРУПИ С УПРАВЛЕНСКИ/АДМИНИСТРАТИВЕН ПЕРСОНАЛ					
5	5	5	5	8+5	33
16	14	18	17	41	106

Източници: собствена разработка

Общо 106 души участваха в тези фокус групи, като имаше сходен брой участници във всяка група: преподаватели в сферата на образование за възрастни (36); възрастни обучаеми (37) и персонал в организации за обучение на възрастни (33). Това е надеждна извадка за проучване.

Като цяло, резултатите показват единен модел и разкриват, че респондентите имат сходни виждания по темата. В следващите части са описани общите заключения и препоръки на базата на заключенията на фокус групите.

ОБЩИ ЗАКЛЮЧЕНИЯ ОТ ФОКУС ГРУПИТЕ

Партньорите формулират своите заключения в докладите си относно фокус групите.

В Кипър след приключване на трите фокус групи констатацията е, че разбирането на термина „благосъстояние“ е **различно при всеки човек**. След проучване на различните дефиниции и значения обаче се стига до извода, че терминът „благосъстояние“ е социална конструкция и **не е фиксиран** – няма как да бъде. Образованието и благосъстоянието са взаимосвързани, тъй като образованието е начин за личностна реализация. Образованието често се използва от хората за оформяне на тяхната „**социална идентичност**“, като рамка за разбирането им за самите тях и за

техните отношения с други хора. Положителната, налагаща се социална идентичност се свързва с различни положителни постижения в живота, като повишено благосъстояние, здраве, социално доверие и политическа ангажираност. Всяко нарушаване на тези връзки може да окаже негативно влияние върху самочувствието и благосъстоянието. **Налице е силна връзка между образованието за възрастни и здравето.** Два много важни аспекта, на които трябва да се обърне специално внимание са: подобряване на здравословното поведение и отношения и адресиране на неравенствата като причина за лошо здраве. В допълнение, някои от елементите, които са необходими за създаване на благосъстояние в образованието за възрастни, са: създаване на емоционално, интелектуално и физически безопасна среда. Осигуряването на справедлива, културно отговорна и цялостна учебна програма с ясни инструкции се счита за необходимо. В допълнение, удовлетворяването на нуждите на различни обучаеми е жизнено важно.

В България общото заключение е подобно. Благосъстоянието се счита за **широко понятие**, което обхваща всички аспекти на живота – здраве, семейство, професионална реализация, образование, финансова и физическа сигурност, емоционален комфорт. Като цяло, благосъстоянието се свързва със състоянието на **общо щастие и удовлетвореност**.

Изследванията показват, че благосъстоянието и образованието за възрастни са свързани. Чрез образование човек може да подобри статута си в обществото; да получи нови знания, компетенции и умения, необходими за по-добра професионална реализация и увеличена увереност и удовлетвореност от постиженията си.

За да се създаде благосъстояние в образованието за възрастни, трябва да се комбинират личното благосъстояние на преподавателите и възрастните обучаеми. Трябва да се приложи индивидуален подход, който да обхваща конкретните нужди на всеки възрастен обучаем, като преподавателят трябва да е високо квалифициран с много знания и опит и мотивиран да проведе вдъхновяващо и ефективно обучение. Подходът към обучението трябва да е **практически ориентиран**, базиран на богати и **интерактивни материали**, съобразени с новите технологии. Средата на благосъстояние се описва като група от максимум 12 възрастни обучаеми, които следват балансирана, практически ориентирана учебна програма в **удобно време и място** с балансиран график в благоприятна физическа среда. Важни аспекти са чувството за обща цел и общност, в която всеки човек се чувства оценен, вдъхновен, предизвикан и част от една общност.

От друга страна, пречките пред постигане на благосъстояние в образованието за възрастни може да са липса на време и подходяща материална база, цена на обучителния курс, местоположение на курса или лично неудобство на базата на негативно поведение в групата. Друг фактор, който ограничава благосъстоянието, може да е липса на управление, неправилно структурирани програми, особено ограничения за онлайн обучение. Много важно е да се вземе предвид обратната връзка на участниците.

Благосъстоянието на възрастните обучаеми може да се подкрепи от преподаватели и ръководство чрез прилагане на индивидуален подход, практически ориентирани методи на обучение и неформална комуникация, приятелска учебна среда, работа в сътрудничество. Конкретните нужди на възрастните обучаеми за подобряване на тяхното благосъстояние са: хомогенни обучителни групи; адекватни и качествени образователни материали, представени по интерактивен начин; прозрачна система за оценка на знанията от етична гледна точка. За личното благосъстояние на преподавателите е важно за тях да подобрят квалификацията си, както и своите компетенции и дигитални и меки умения. Благосъстоянието ще бъде подобро и чрез финансови стимули.

И трите групи участници в образованието за възрастни могат да окажат влияние върху средата на благосъстояние и личния комфорт и представяне на всеки човек. Като съзнателно подкрепят самите себе си и другите, те могат да постигнат оптимални резултати, а всички **да се насладят на учебния процес.**

В Естония респондентите отбелязват, че ако даден човек е удовлетворен от живота си, благосъстоянието е гарантирано и този човек е по-подготвен да учи и да участва в обученията.

За възрастните обучаеми основните пречки пред благосъстоянието са липса на финанси, липса на време, липса на информация относно учебните програми.

Счита се за положително, ако представител на ръководството присъства през цялото време на обучението. Както преподавателите, така и възрастните обучаеми могат да се обърнат към него, да бъдат приети и насочвани.

Допълнителната комуникация, която преподавателят поддържа – например в социалните медии, особено за по-дълги курсове – е много важна за създаване на единна група и насърчаване на активна комуникация между членовете на групата. Много е ценно преподавателят да даде

информация за контакт с него, така че при евентуални последващи въпроси обучаемите да могат да пишат или да се обаждат.

Един от начините, по които преподавател може да подкрепи обучаем, е като не прави прекалено много предположения, а вместо това подкрепя, задава въпроси и се опитва да разбере своите обучаеми.

Сътрудничеството между участниците в процеса е изключително важно за подготовката на добре изпълнено и полезно обучение, което гарантира благосъстоянието на всички участници в програмата. **Предварително дефиниране на очакванията на обучаемите** в обучителната група също може да помогне.

Друга констатация е, че участниците обръщат внимание на значимостта на финансовия аспект на образователната оферта. Опитът с безплатни обучителни програми не е много устойчив, защото потенциалният обучаем няма толкова голяма отговорност и мотивация да приключи курса, ако не е платил сам за него. Изглежда безплатните неща все пак не се оценяват. Хората често не са наясно с разходите за организиране на обучение.

Резултатите, получени от фокус групите в Полша, могат да бъдат обобщени в няколко области.

Подобно на другите държави е наистина много трудно да се дефинира термина „благосъстояние“. Благосъстояние е когато **хората са щастливи**. А на света има толкова описания на щастие, колкото и хора. Така че да се опитваме да сме щастливи и да помним, че щастието е различно за различните хора, може да е отправна точка за благосъстоянието.

От образователна гледна точка, образованието трябва да се разглежда като нещо естествено, независимо от възрастта. То не трябва да се възприема като задължение, а като нещо естествено. Задължението произтича от строгата образователна система, докато чувството за благосъстояние изисква гъвкавост. Гъвкавостта е изключително важна – гъвкаво време, съдържание и методи. Но преди всичко: **гъвкавост на системата**. Не като цяло, но това, което е интересно за хората, които се интересуват от темата. Затова е по-добре да оставите общите знания за системата и да се концентрирате върху специфични, професионални курсове след това. Реалността се променя, така че нуждите от конкретни умения също се променят.

Респондентите забелязват, че в устойчивата среда всеки трябва да се чувства в безопасност в процеса. Това означава, че не трябва да има натиск за време, а гъвкавост, особено в методите на

преподаване и учене. Следователно ролята на преподавателя трябва да бъде по-скоро ментор, а обучаемите трябва да се чувстват важни и че влияят върху това, което се случва в процеса.

Средата трябва да се адаптира към нуждите на обучаемите: подходящи помещения със съоръжения, цялата необходима информация преди курса и привличане на вниманието след него (чрез изпращане на напомнания или благодарност за участието).

Необходим е системен и строг подход към процеса, без бариери, които карат обучаемите да се страхуват дори да задават въпроси. Също така, критикуването и търсенето на слабости у обучаемия от страна на преподавателя кара обучаемите да заемат позиция на конфронтация. Ако преподавателят не се чувства уверен в това, за което говори, аудиторията също ще се чувства неудобно и няма да бъде убедена в темата на курса. Следователно преподавателят трябва да бъде добре подготвен и убеден в това, което казва. Той трябва да реагира на нуждите на групата, да бъде решителен и асертивен. Но преди всичко трябва да е подкрепящ. Добре е да се създаде **среда за сътрудничество между обучаемите**.

Италианският екип отбелязва, че информационният капацитет на тези фокус групи се крие в дебата, който се е създавал между участниците под ръководството на модератора. Именно взаимодействието на тези участници, вербално и невербално, е допринесло за съвместното изготвяне на финалния доклад. Основният резултат е субективното измерение на благосъстоянието и строгата му връзка с личната история, както и обективната конотация за „положителен статус“. Образованието и обучението се разглеждат като дейности, които със сигурност биха могли да допринесат за общото и трайно благосъстояние на дадено лице, но за хората често е трудно да преодолеят началната пречка при стартиране на обучение, дейностите, които считат за стресиращи, тъй като имат очаквания, които може да не се оправдаят, което очаквано води до страх. Следователно, необходимата първа стъпка е обективна оценка на предимствата и недостатъците на стартиране на обучителен курс, както и на психологическата подготовка на възрастните, които могат да имат негативни преживявания от обучението (пример с фрустриране поради невъзможността да се постигне предварително определената цел). От друга гледна точка е важно преподавателите да преживяват обучението като положително предаване на знания, а не като „житейска мисия“, която трябва задължително да доведе до изминаване на определен път от страна на възрастните обучаеми. Следователно, е изключително важно преподавателите и обучителните центрове да се подготвят за това, което трябва, могат и не могат

да правят, за да се гарантират преди всичко благосъстоянието и позитивния подход към обучението.

Също така, е важно да се работи върху връзките: старият подход, според който една методика е подходяща за всеки потребител (и обратно – всеки преподавател има еднакви очаквания и изисквания от обучаемите) трябва да се трансформират в нови и целеви отношения и механизми на преподаване и учене в класната стая. Ролята на обучителния център е основна за гарантиране на тези решения и стандарти и за насочване на отношенията между обучаем и преподавател.

От гледна точка на втория италиански партньор, резултатите от фокус групите акцентират върху **необходимостта от намеса** от гледна точка на благосъстоянието в учебната среда за увеличаване на мотивацията не само на обучаемите, но и на персонала, който организира и реализира курсовете. Събрани са множество идеи, които могат да помогнат за оценяване на настоящата ситуация по отношение на средата на благосъстояние по образователни въпроси. Постигната е целта на фокус групата за идентифициране на нуждите и вижданията по темата на проекта. В допълнение, открити са сходни аспекти в проблемите, представени в държавите партньори, което стимулира стремежа за разрешаване на тези проблеми чрез използване на подход, който предвижда европейско сътрудничество.

Сред целевите групи, тези, които демонстрират по-задълбочен анализ, са учителите, които благодарение на своя над 20-годишен опит описват **някои методи за повишаване мотивацията у възрастните**. Тези методи са лесни за изпълнение и описват социалната динамика, която показва как вниманието в класа е един от аспектите, оказващи най-голямо влияние върху благосъстоянието при обучение. Обучаемите показват, че **мотивацията за участие в обучителни курсове в зряла възраст, е основният движещ механизъм** не само за стартирането на такова обучение, но преди всичко за завършването му. Много от тях са започвали различни курсове през годините, но липсата на принос от страна на преподавателите е довела до отказване от страна на обучаемите. Според административния персонал, благосъстоянието означава **хармония** на елементи, които трябва да се съчетават, за да позволяват на обучаемите да намират източници на мотивация във всеки аспект на обучението.

Може да се направи заключение, че благосъстоянието на учебната среда в сферата на образованието за възрастни може да се създава и осигурява чрез подкрепа по различни критерии според тези 8 измерения*:

1) **Физическо благосъстояние** – осигурява се добра физическа среда – просторно, проветрено, добре осветено, достатъчно топло/хладно помещение с удобни места за сядане и маси; организацията на пространството е съобразена с естеството на обучението; подходящи фонове звуци/не е шумно; подходящи учебни материали за обучението; безпроблемна работа на оборудването; осигурени са храна и напитки (кафе-чай, вода, нещо сладко, солено и свежо), наблизо има места за хранене; налице са необходимите условия за лица с увреждания; помещението е лесно достъпно и наблизо има места за паркиране.

2) **Социално благосъстояние** – учебната група има малко на брой участници/достатъчно за целите на обучението; преподавателят създава условия за комуникация и идентификация в групата; няма конфликти между членовете на групата/предишни неудовлетворени нужди в групата

3) **Духовно благосъстояние** – преподавателят е много опитен, добре балансиран и добре подготвен за обучението; преподавателят също се чувства спокоен и уверен и ще осигури психическото благосъстояние на обучаемите; налице е индивидуален подход към различните обучаеми, когато е необходимо; самите възрастни обучаеми са наясно с целите на обучението и са мотивирани да учат;

4) **Професионално благосъстояние** може да се постигне чрез всеобхватно сътрудничество между преподавателя и персонала, както преди, така и по време на обучението; персоналът ще събере необходимата информация и ще помогне на преподавателя с технически въпроси преди и по време на обучението;

5) **Интелектуално благосъстояние** – има цялостно очакване за овладяване на нови знания или умения; в допълнение, обучението трябва да е забавно и вълнуващо за всички участници, различно от рутината. Също така, важно е интелектуалното благосъстояние на преподавателите и персонала – те имат нужда да се подобряват като преподаватели или организатори и да гарантират професионалното си развитие;

6) **Емоционално благосъстояние** – преподавателят е внимателен по време на обучението, забелязва емоциите на обучаемите; преподавателят трябва да разполага с различни средства за балансиране на емоциите. Емоционалното благосъстояние започва в момента на пристигане на обучаемия на обучението – дали и как ще бъде посрещнат той/тя;

7) **Икономическо благосъстояние** – финансовата сигурност е изключително важна за създаване на чувство на обща сигурност и дори за обмисляне на образователно развитие. Парите/цената на обучението не трябва да е основна пречка пред постигане на целта за личностно развитие. Следователно, трябва да се осигурят различни възможности, включително на държавно ниво, за удовлетворяване на нуждите на обучаемите от обучение;

8) **Екологично благосъстояние** – екологични аспекти и устойчивост, „зелено мислене“ стават все по-важни в образованието. Следователно, това може да има положителен ефект при планиране на обучението – избягване на ненужно разпечатване на материали, неизползване на пластмаса, чаши за многократна употреба и др.

**на базата на информация от фокус групите в Естония*

ПРЕПОРЪКИ ЗА ПРОЕКТА WELLNESS2 ОТ ПРОВЕДЕНИТЕ ФОКУС ГРУПИ

Провеждането на проучването в първия етап от проекта имаше за цел да осигури препоръки за разработване на първия интелектуален продукт на проекта Wellness2. Този етап осигури полезна информация за това какво може да се промени, добави или да повлияе върху функционирането на образованието за възрастни.

Общи препоръки

- Дефиниране на индивидуалния подход и неговото приложение към спецификата на обучението за възрастни. Възрастните обучаеми са заети хора, които имат различни професии и образование и имат специфични нужди и проблеми, които се опитват да разрешат чрез образование. Следователно учебната програма трябва да се адаптира според аудиторията и нейната предварителна обратна връзка относно очаквания и нужди. **BG**
- Обучителите, учителите на възрастни и мениджърите могат да подкрепят личното благосъстояние на възрастните обучаеми чрез прилагане на нови практики, нови курсове, нови начини за привличане на възрастни обучаеми, нови начини за разрешаване на проблеми и др., както и идентифицирайки фактори на благосъстоянието и развивайки социална идентичност. **CY**
- Обученията за преподаватели могат да им помогнат да идентифицират и разберат нуждите на своята целева група и се считат за необходими. **CY**
- Преподавателите/ персоналът в образованието за възрастни могат да подкрепят благосъстоянието на обучаемите чрез повишена информация и информираност. Те трябва да насърчават солидарен начин на живот и позитивни избори, като подкрепят и подхранват човешкото развитие и отношения. **CY**
- Преподавателите трябва да бъдат подкрепени при провеждането на практически ориентирани обучения чрез използване на игрови методи, учене, базирано на проблеми, съвместно учене, обърнати класни стаи и др. Тези методи могат да бъдат систематично събирани и обяснявани с техните силни и слаби страни, за да могат обучителите да изберат най-подходящите. **BG**
- Благосъстоянието може да се създаде веднага щом навлезете в областта на обучението – както за преподавателя, така и за възрастните обучаеми, като се гарантира, че персоналът

е на разположение, чака и поздравява, насочва, показва къде се провежда обучението, къде има кафе или къде са тоалетните, въведение в началото на обучението. **ЕТ**

- Необходима е методология за обученията, която може да създаде благосъстояние у всички участници; тази методология трябва да включва: (1) Гъвкавост – по отношение на методи, материал и време. Планирането на времето трябва да включва възможност за по- късно започване, както и за късно приключване. Също така, трябва да се отдели време за хората, които се затрудняват с разбирането на дадени теми; (2) Ангажиране на всички членове в процеса: преподавател и обучаеми. Следователно, трябва да се включват техники за мотивация и привличане на вниманието; (3) „Приятелско“ оценяване, без стресиране на обучаемите. Тестовите и изпитите обикновено припомнят времето в училище и стреса от изпитване. **PL**
- Както се посочва от всички преподаватели, ключовата им нужда е от допълнителна квалификация и личностно развитие чрез обучения за обучители. Те имат нужда да придобият конкретни меки умения за работа в образованието за възрастни, защото разчитат единствено на своя опит и практика. Преподавателите трябва да подобрят своите дигитални умения в съответствие с технологиите, които оказват влияние върху образованието за възрастни. Подкрепяйки преподавателите в подобряването на техните умения, обучителните инструменти на Wellness 2 ще им позволят да създадат по-добра среда на благосъстояние за възрастните обучаеми и за себе си. **BG**
- По отношение на възрастните обучаеми, респондентите посочват, че може да възникнат трудности поради познанията по английски и компютърна грамотност, които са основа на почти всички настоящи обучителни курсове. Те искат да са в крак времето, но сега технологичните способности са много различни и им е трудно да запълнят пропуските. В допълнение, налице е мотивация, породена от желанието за преследване на тяхната страст, например пътуване или готвене, но и адаптиране към новите нужди на съвременния свят. **IT**
- Полезно е мениджърът и преподавателят да попитат обучаемите за техните очаквания преди обучението. Това също ще е от полза и за мотивацията на обучаемите. Предварителната информация е много важна за обучаемия (храна, облекло, необходимост от компютри и др.) **ЕТ**

- Идеално би било да се включи мнемоника и начини за научаване, подходящи за различни учебни стилове. Също и информация за организиране на времето, справяне със стреса от учене след дълго време. **PL**
- Също така е добре да се включат възможно най-много примери, както и съвети, когато може. Особено вместо теория. **PL**
- От гледна точка на преподавателите, основните изводи по отношение на нуждите се откриват в липсата на структурни и финансови ресурси за правилно провеждане на образователните дейности. В допълнение, липсва взаимодействие с институциите за засилване на връзката между образователните програми и заетостта. Необходими са образователните програми, фокусирани върху житейския опит на възрастните обучаеми и създаване на конкретен план, съобразен с техните нужди. В образователната програма CIPIA тези пречки са преодоляни благодарение на проведените 40 часа оценка след записване за училището. **IT**
- Друг коментар относно благосъстоянието в класната стая и мотивацията на обучаемите е свързан основно с оборудването и значимостта на използване на иновативни подходи. В този смисъл, за да се повиши мотивацията, е полезно да се работи цялостно по всяка тема, като тя се разглежда от различни гледни точки. Уроците трябва да се организират с използване на по-малко хартия и много визуални материали като PowerPoint и инфографики. Трябва да се организират дейности на открито, за да се диверсифицира учебната среда.
- Преподавателите трябва да започват уроците на базата на преживяванията на обучаемите, за да работят върху удоволствието от това да са заедно в класната стая, без да се натоварват с домашна работа. **IT**
- Мениджърите трябва да получават предложения за работни посещения, възможности за саморазвитие с цел разработване на нови идеи. **ET**

Среда

- Благосъстоянието на обучаемите може да бъде подкрепено чрез създаване на среда за благосъстояние, която уважава учителите и повишава информираността на обучаемите относно ползите от благосъстоянието. **CY**

- За да се спести време и да се осигури смесена методология, се прилагат съвременни практически ориентирани методи за обучение като геймификация, учене, базирано на проблеми, симулации, дигитални учебни инструменти и др. **BG**
- Предложенията за природосъобразно обучение включват: (1) да се предложи на участниците възможност да си донесат собствена чаша за кафе. Това е полезно както за изграждане на екологично мислене, така и за създаване на лично отношение; (2) да се провежда не само природосъобразно обучение (без пластмаса и хартия), но и да се повишава информираността и разбирането на участниците в обучението относно опазването на околната среда. **ET**
- Би било добре да се подготвят гъвкави начини за провеждане на курса вместо един-единствен възможен и правилен начин. Трябва да бъдете гъвкави, ако искате да преподавате гъвкавост. **PL**
- Благосъстоянието може да се подкрепя чрез възможността за провеждане на урока в по-удобна позиция; обученията обикновено се провеждат на бюра и столове, но в някои случаи по-удобните места (като дивани, кресла) и подвижни поставки за компютри вместо бюра могат да осигурят по-релаксираща атмосфера. **IT**

„Меки” аспекти

- Добрите социални отношения, сътрудничество, равенство, солидарност и приятелска среда могат да подобрят благосъстоянието на преподаватели, обучаеми и персонала в образованието за възрастни. **CY**
- Благосъстоянието се увеличава, когато преподавателят инициира комуникация между членовете на групата, особено в началото и по-време на обучението и е налице максимална гъвкавост. **ET**
- За преподавателя – сценарии на упражнения за интеграция, както и за облекчаване на стреса и релаксация. **PL**
- За да се създаде благосъстояние е добре да се отдели време за разчупване на леда, отваряне на групите за допълнителна комуникация и създаване на възможности за идентифициране на сходства. **ET**
- Анализ на отношението на преподавателя – той не трябва да прави допускания (както всички знаете, ...), но да пита и да се съобразява със спецификите на обучаемите. **ET**

- За създаване на синергия в работните групи, често се използват игри за създаване и работа в екип: същото трябва да се прави в обучителните курсове за възрастни. Продължителността и обхватът на дейността трябва да са съобразени с продължителността на курса и вида екип, който искате да създадете. **IT**

Организационни въпроси

- Организационните въпроси, свързани с обучението, са: (1) Най-важната част от обучението е (кафе) паузата. (2) В това време се случват важни аспекти, като разговори и комуникация. Почивката е и възможност за обучаемите да попитат преподавателя за неща, които не искат да коментират пред останалите. Също така, е важно преподавателят да е на разположение половин час по-рано и половин час след часа, за да отговаря на въпроси. (3) Ако самият преподавател е готов да поддържа т.нар. допълнителна комуникация с обучаемите, в социалните медии или след обучението, това ще увеличи откритостта и информираността на групата и ще гарантира интереса на обучаемите към по-нататъшното обучение. (4) Носене на зарядни и кабели на обучението – това винаги се иска от обучаемите. **ET**
- За организаторите и ръководството има необходимост от създаване на „контролен списък“ за добра подготовка на курса. Той трябва да включва съвети за подготовка с необходимост от изпращане на подходяща и пълна информация на обучаемите известно време преди започване на курса, от оборудването, необходимо за самия курс, до контакт с бенефициентите след обучението. **PL**
- От гледна точка на административния и управленски персонал, понятието „благосъстояние“ означава хармония на елементите, която да позволява на обучаемите да намират източник на мотивация във всеки аспект на ученето, от административната част до хората, които почистват класните стаи. Едно от най-силните твърдения е, че образованието на всяка възраст е процес, който изисква усилие от страна на обучаемия, а ако това усилие се активира в среда на благосъстояние, то не е толкова голямо. **IT**

По отношение на Интелектуален продукт 3 Протокол

Участниците във фокус групата са дали ясна дефиниция за „учебна среда на благосъстояние“, която може да се използва при разработване на методологията за валидиране на Протокола. **BG**

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

Фокус групите са компонент на проекта Wellness 2, финансиран от програма Еразъм+ на ЕС, елемент от процес на проучване, планиран и реализиран в първия етап на проекта. Общо 106 души участват в 15 фокус групи по проекта Wellness 2.

Респондентите включват три групи заинтересовани лица: (1) Преподаватели в областта на образованието за възрастни; (2) Възрастни обучаеми; (3) Персонал на организации за обучение на възрастни. Те са ключовите групи в комплексния процес на обучение, образование и развитие.

Фокус групите са организирани съгласно обща методология за съпоставимост на резултатите за поддържане и повишаване на благосъстоянието в образованието.

Този сравнителен доклад за фокус групите представя резултатите от проучването в партньорските държави: Кипър, България, Естония, Полша и Италия.

С оглед на използването на информация от проучването за разработване и обучение по проекта Wellness2, систематизираната информация е представена по етапи от обучителния процес.

ЕТАПИ НА ОБУЧИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

Преди обучението	По време на обучението	След обучението
предварителна обратна връзка относно очаквания и нужди идентифициране на фактори на благосъстоянието с оглед на концепцията на Wellness2 очакванията на обучаемите в контекста на участието им в създаването/коригирането формата на курса изграждане на мотивация на обучаемите информация преди обучението (храна, облекло, необходимост от компютри и др.)	Интеграция: време за разчупване на леда, отваряне на групите Практически ориентирани обучения: използване на методи на геймификация, учене, базирано на проблеми, обърнати класни стаи; включване на възможно най-много примери Иновативни и интересни: нови практики, нови курсове, нови начини за привличане на възрастни обучаеми, нови начини за решаване на проблеми; мнемоника и начини за научаване на различни стилове на учене; много визуални материали като PowerPoint и инфографики Гъвкавост: по отношение на методи, материали и време. Планирането на времето трябва да е съобразено със способностите, работата и ангажираността на обучаемите. Трябва, също така, да се отдели време за хората, които се затрудняват с разбирането на дадени теми Ангажиране на всички участници в процеса: обучители обучаеми. Следователно трябва да се включат и техники за мотивиране и привличане на вниманието като енерджайзери или игри	„Приятелско“ оценяване, без стресиране на обучаемите. Тестовите и изпитите обикновено припомнят времето в училище и стреса от изпитване Отговор на нуждите, определени от слушателите в началото и доколко са удовлетворени На мениджърите на обучението трябва също да се предлагат работни посещения, възможности за самостоятелно развитие с цел генериране на нови идеи

	Подробна работа по всяка тема, разглеждане от различни гледни точки Подкрепа: обучаемите може да се нуждаят от подкрепа, например с английския при използване на компютри	
--	---	--

„МЕКИ“ АСПЕКТИ, КОИТО ТРЯБВА ДА СЕ ВЗЕМАТ ПРЕДВИД ОТ ДОСТАВЧИЦИТЕ НА ОБРАЗОВАНИЕ

социална идентичност, повишена информация и информираност, солидарен начин на живот, положителни избори, подкрепа и стимулиране на човешкото развитие и отношения; мотивация и страст; социални отношения; равенство; сътрудничество; комуникация между членовете на групата

Приложение III Въпросници за целевите групи

ВЪПРОСНИК

ПРЕДЛОЖЕНИ ВЪПРОСИ ЗА ФОКУС ГРУПИ ОТНОСНО БЛАГОСЪСТОЯНИЕ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО ЗА ВЪЗРАСТНИ

Въпросник No.	1
------------------	---

Анализ на пречките и нуждите на обучителите (в образованието за възрастни)

Този въпросник е разработен в рамките на проект "Wellness 2 – Стъпка напред в благосъстоянието в областта на образованието за възрастни" и представлява част от методологията, използвана за идентифициране на нуждите на обучители в Естония, България, Кипър, Италия и Полша. Фокус групите, базирани на този въпросник, ще се проведат във всяка държава, за да се оцени настоящата ситуация на благосъстоянието на средата по въпроси, свързани с образованието. Целта на фокус групата е да идентифицира директно от целевите групи, техните нужди и гледни точки по темата, адресирана от този проект.

Вашият принос ще бъде от съществено значение за разбирането на широк набор от предизвикателства, които оказват влияние върху благосъстоянието в образованието за възрастни.

1. Какво според вас се има предвид под „благосъстояние на преподавателя“? Знаете ли за други значения на този термин?
2. Кои са конкретните неща, които възпрепятстват благосъстоянието на преподавателя? Има ли както свързани, така и несвързани с работа фактори или условия?
3. Трябва ли благосъстоянието на преподавателя да се разглежда като нужди, различни от тези на другите групи служители? Защо и има ли доказателства за това?
4. По какъв начин може да осигурите благоприятна среда за учене?
5. Може ли да споделите добра практика за учебна програма, която допринася за благосъстоянието? (по време на или след обучението)
6. Среждали ли сте практически предизвикателства по време на обучение и как се справихте с тях?
7. Каква е Вашата философия за менторство?
8. Какъв е подходът Ви към дисциплината и каква е ролята ѝ в обучението?
9. Имате ли конкретни нужди на базата на опита си при провеждане на обучение (практически, материални, етични и др.)?
10. Какво е виждането Ви за връзката между благосъстоянието на преподавателя и ефективността на обучението? Имате ли доказателства за тази връзка?

Благодарим Ви за участието!

Екипът на проект Wellness

ВЪПРОСНИК

ПРЕДЛОЖЕНИ ВЪПРОСИ ЗА ФОКУС ГРУПИ ОТНОСНО БЛАГОСЪСТОЯНИЕ НА ВЪЗРАСТНИ ОБУЧАЕМИ

Въпросник No.	2
------------------	---

Анализ на пречките и нуждите на възрастните обучаеми

Този въпросник е разработен в рамките на проект "Wellness 2 – Стъпка напред в благосъстоянието в областта на образованието за възрастни" и представлява част от методологията, използвана за идентифициране нуждите на възрастни обучаеми в Естония, България, Кипър, Италия и Полша. Фокус групите, базирани на този въпросник ще се проведат във всяка държава, за да се оцени настоящата ситуация на благосъстоянието на средата по въпроси, свързани с образованието. Целта на фокус групата е да идентифицира директно от целевите групи, техните нужди и гледни точки по темата, адресирана от този проект.

Вашият принос ще бъде от съществено значение за разбирането на широк набор от предизвикателства, които оказват влияние върху благосъстоянието в образованието за възрастни.

1. Имате ли конкретни нужди при участие в програма с оглед подобряване на Вашето благосъстояние? (практически, материални, етични и др.)
2. Как бихте описали благоприятната среда за учене?
3. Ако имате проблем, бихте ли се обърнали за помощ към преподавателя?
4. Обикновено срещате ли трудности в учебния процес?
5. Напомня ли Ви се редовно за силните Ви страни като обучаеми?
6. Имате ли конкретни нужди, които обикновено не се адресират?
7. Как Ви подкрепя преподавателят, когато не разбирате?
8. Ако имате проблем, бихте ли се обърнали за помощ към преподавателя?
9. Чувствате ли, че програмите са предизвикателни? Чувствате ли се ангажирани?
10. Какво е виждането Ви относно връзката между благосъстоянието на преподавателя и ефективността на обучението? Имате ли доказателства за тази връзка?

Благодарим Ви за участието!

Екипът на проект Wellness

ВЪПРОСНИК

ПРЕДЛОЖЕНИ ВЪПРОСИ ЗА ФОКУС ГРУПИ ОТНОСНО БЛАГОСЪСТОЯНИЕ НА ПЕРСОНАЛА В ОРГАНИЗАЦИИ ЗА ОБУЧЕНИЕ НА ВЪЗРАСТНИ

Въпросник No.	3
------------------	---

Анализ на пречките и нуждите на персонала на организациите за обучение на възрастни

Този въпросник е разработен в рамките на проект "Wellness 2 - Стъпка напред в благосъстоянието в областта на образованието за възрастни" и представлява част от методологията, използвана за идентифициране на нуждите на персонала на организации за обучение на възрастни в Естония, България, Кипър, Италия и Полша. Фокус групите, базирани на този въпросник ще се проведат във всяка държава, за да се оцени настоящата ситуация на благосъстоянието на средата по проблеми, свързани с образованието. Целта на фокус групата е да идентифицира директно от целевите групи техните нужди и гледни точки по темата, адресирана от този проект.

Вашият принос ще бъде от съществено значение за разбирането на широк набор от предизвикателства, които оказват влияние върху благосъстоянието в образованието за възрастни.

1. Как бихте описали благоприятната среда за учене?
2. Колко важно според Вас е създаването на среда на благосъстояние за ефективното функциониране на образователната система?
3. Друг влияе ли върху управлението на образователния център?
4. Пред какви предизвикателства сте изправени в своето ежедневие/професионален живот при работата с преподаватели или обучаеми?
5. Какво е виждането Ви относно връзката между благосъстоянието на преподавателя и ефективността на обучението? Имате ли доказателства за тази връзка?
6. Трябва ли благосъстоянието на преподавателя да се разглежда като нужди, различни от тези на другите групи служители? Защо и има ли доказателства за това?
7. Как може да осигурите безопасност в учебната среда?
8. Имате ли конкретни нужди като персонал, които обикновено не се адресират?
9. Чувствате ли, че сте отговорни да помогнете на образователния център да постигне благосъстояние?
10. На какво ново проучване в областта на благосъстояние в образованието бихте дали приоритет и защо?

**Благодарим Ви за участието!
Екипът на проект Wellness**